CIJFERS IN BEELD 2020

OPENBAAR MINISTERIE

OVERZICHT DISCRIMINATIECIJFERS OPENBAAR MINISTERIE

INHOUDSOPGAVE

1 Samenvatting

2 Inleiding

3 Opvallend in 2020

4 De strafrechtelijke aanpak van discriminatie

5 De betekenis van de cijfers

6 Specifieke discriminatiefeiten

7 Codis-feiten

8 Bijlagen

De informatie uit dit rapport mag alleen in andere rapportages en openbare stukken worden overgenomen na toestemming van het OM en nadat de openbaar te maken gegevens en de daarbij behorende tekst aan het OM zijn voorgelegd.

1. SAMENVATTING

Dit rapport geeft inzicht in de feiten die in 2020 door het OM in behandeling zijn genomen en die strafbaar kunnen zijn op grond van een van de artikelen uit het Wetboek van Strafrecht (Sr) die specifiek gaan over discriminatie (specifieke discriminatiefeiten). Daarnaast wordt gerapporteerd over de specifieke discriminatiefeiten die in 2020 zijn afgedaan door het OM, en brengt dit rapport de zogenoemde 'codis-feiten' in beeld: commune strafbare feiten (zoals eenvoudige belediging, bedreiging of mishandeling) waarbij een discriminatieaspect heeft meegespeeld.

Instroom en afdoening specifieke discriminatiefeiten

In 2020 stroomden er in totaal 157 specifieke discriminatiefeiten in bij het OM. Het totaal aantal geregistreerde specifieke discriminatiefeiten is het afgelopen jaar met ongeveer een kwart gestegen ten opzichte van 2019. Evenals voorgaande jaren had het merendeel van de feiten betrekking op groepsbelediging (artikel 137c Sr; 74%). De discriminatiegrond *ras* werd het vaakst geregistreerd, gevolgd door de grond *antisemitisme* (respectievelijk 57% en 19%). De meeste feiten vonden plaats op het internet (30%). Bij het overgrote gedeelte van de specifieke discriminatiefeiten was de verdachte van westerse afkomst (65%). Er werd door het OM over 163 specifieke discriminatiefeiten een beslissing over de afdoening genomen.

Instroom codis-feiten

Er stroomden in 2020 252 codis-feiten in. In lijn met de voorgaande jaren betrof de meerderheid van de ingekomen codis-feiten het commune feit eenvoudige belediging (artikel 266 Sr; 67%) en was *ras* de meest voorkomende discriminatiegrond (56%), gevolgd door de grond *homoseksuele gerichtheid* (29%). De meeste codis-feiten vonden plaats op straat of in een andere openbare gelegenheid (33%). Bij het merendeel van de ingestroomde codis-feiten was de verdachte van westerse afkomst (62%).

Het is, gezien het aantal feiten waarover in dit rapport wordt gerapporteerd, statistisch niet mogelijk om vergaande conclusies te trekken over stijgingen of dalingen in de cijfers. Terughoudendheid hierbij is geboden, want één zaak, met meerdere verdachten en/of feiten, kan bijvoorbeeld al voor een groot verschil in de cijfers zorgen ten opzichte van voorgaande jaren.

De informatie uit dit rapport mag alleen in andere rapportages en openbare stukken worden overgenomen na toestemming van het OM en nadat de openbaar te maken gegevens en de daarbij behorende tekst aan het OM zijn voorgelegd.

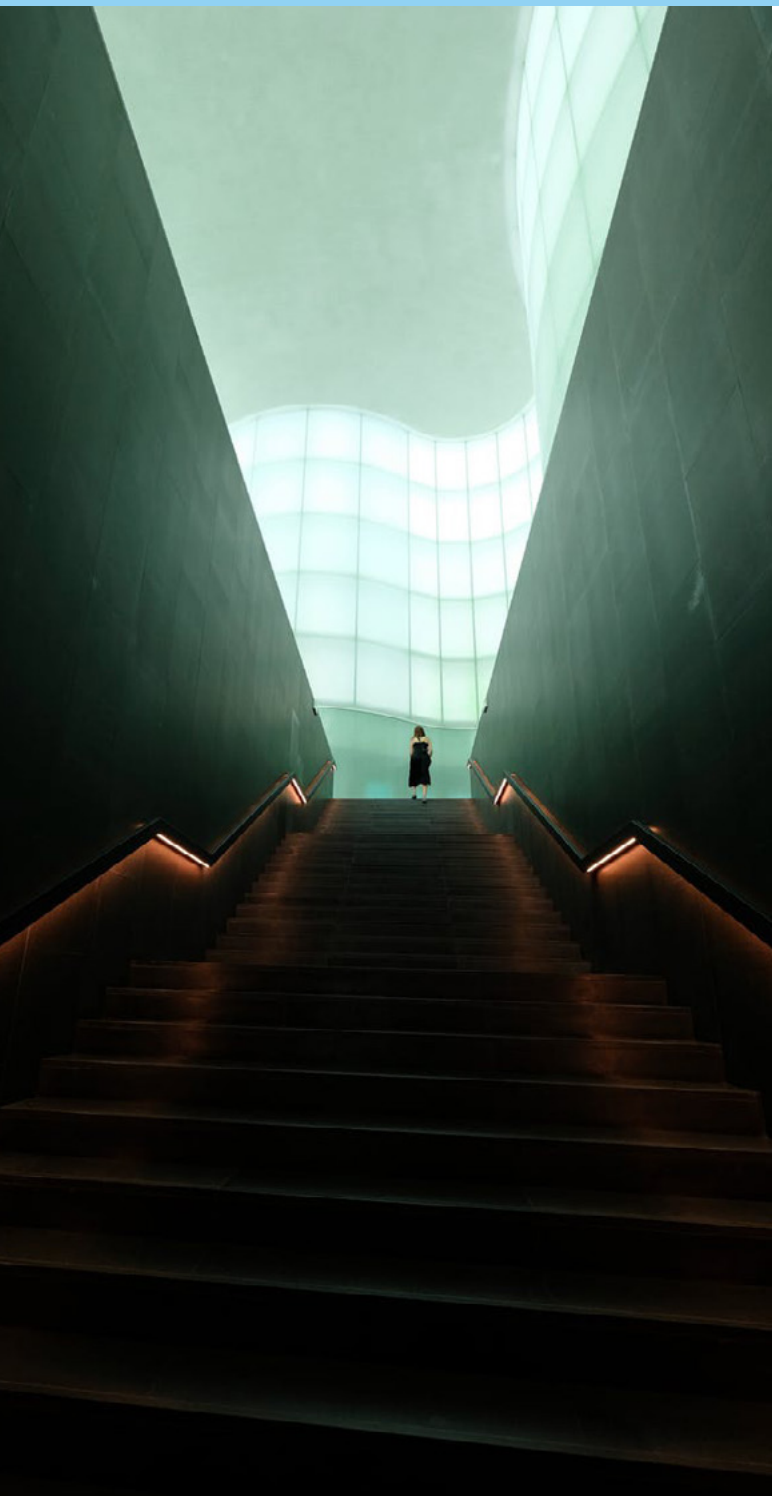
2. INLEIDING

In Cijfers in Beeld 2020 wordt gerapporteerd over de instroom en afdoening van discriminatiefeiten bij het Openbaar Ministerie (OM) in 2020. Discriminatie is een uiting van onverdraagzaamheid tegenover bepaalde (groepen) mensen vanwege hun persoonskenmerken. Discriminatie heeft veel verschijningsvormen. Het kan plaatsvinden door ongelijke behandeling, maar ook door middel van uitlatingen en het komt voor op allerlei maatschappelijke terreinen, zoals de arbeidsmarkt, de woningmarkt of bij sportverenigingen. Verschillende wetten en organisaties bieden bescherming tegen de diverse vormen van discriminatie. Het OM is belast met het aanpakken van de vormen van discriminatie die in het Wetboek van Strafrecht strafbaar zijn gesteld.

Discriminatie heeft diverse gevolgen. Het kan ervoor zorgen dat mensen ervaren dat zij zichzelf niet mogen zijn en dat zij vanwege hun persoonskenmerken worden belemmerd in hun deelname aan het maatschappelijk verkeer. Ook kan discriminatie ertoe leiden dat groepen door anderen als minderwaardig worden gezien en zelfs dat geweld tegen hen legitiem wordt geacht. Discriminatie raakt zo niet alleen individuen of groepen mensen met gemeenschappelijke kenmerken, maar de gehele maatschappij in haar fundament. De strafrechtelijke aanpak van discriminatie is daarom een speerpunt binnen het OM. Hiermee geeft het OM een duidelijk signaal af dat discriminatie, in welke vorm dan ook, niet wordt getolereerd.

Met dit rapport wordt het belang dat het OM hecht aan het thema discriminatie mede tot uitdrukking gebracht. Het rapport laat zien hoeveel en wat voor discriminatiefeiten er in een jaar door het OM in behandeling worden genomen. Met de gegevens uit Cijfers in Beeld kan het OM strafvorderlijk beleid betreffende discriminatie beter vormgeven. Daarnaast kan het OM hiermee rapporteren over de aanpak van strafbare discriminatie aan de minister van Justitie en Veiligheid, onder andere in het kader van het verstrekken van informatie aan de Tweede kamer, het VN-Comité betreffende de bestrijding van rassendiscriminatie (CERD), de Europese Commissie tegen Racisme en Intolerantie van de Raad van Europa (ECRI), het EU-agentschap voor fundamentele rechten (FRA) en het OVSE Bureau voor Democratisering en Mensenrechten (ODIHR).

3. OPVALLEND IN 2020

2020 was een bewogen jaar, ook op het gebied van discriminatie. Meerdere discriminatiefeiten leidden tot maatschappelijke ophef en de vrijheid van meningsuiting en de vrijheid van godsdienst waren regelmatig onderwerp van publiek debat. Hieronder gaan we kort in op een aantal gebeurtenissen die tekenend waren voor de strafrechtelijke aanpak van discriminatie in 2020.

Black Lives Matter

Er was het afgelopen jaar veel maatschappelijke aandacht voor het onderwerp discriminatie door de wereldwijde opkomst van de Black Lives Matter-beweging. De directe aanleiding hiervoor was de dood van George Floyd in de Verenigde Staten als gevolg van politiegeweld. In het kielzog van de demonstraties in de Verenigde Staten werden ook in Nederland op verschillende plaatsen in het land demonstraties gehouden. Zo demonstreerden op 1 juni meer dan 10.000 mensen op de Dam in Amsterdam.

Coronapandemie

Het tweede decennium van de eenentwintigste eeuw begon normaal, maar stond al gauw in het teken van de coronapandemie. Evenementen werden afgelast, scholen gingen dicht en Nederland ging in lockdown. Het coronavirus zorgde ervoor dat discriminatie op een andere manier zichtbaar werd; terwijl het OM in 2019 nog veel discriminatie rond de voetbalvelden registreerde, werd in 2020 bij het OM vooral online discriminatie geregistreerd.

Ook zagen we dat discriminatie gericht tegen Nederlanders van Aziatische afkomst in 2020 meer aandacht in de media kreeg. Een zaak die veel aandacht kreeg, ging over het zogenaamde "coronalied", dat in februari 2020 werd uitgezonden tijdens het radioprogramma Laat met Lex. In het lied werd, onder meer, de schuld van het coronavirus bij Chinezen gelegd. Meerdere mensen deden aangifte tegen de presentator van het programma, Lex Gaarthuis, die tevens het lied had gezongen. Het OM liet weten zich bewust te zijn van de impact die het lied op de Chinese gemeenschap in Nederland heeft gehad, maar benadrukte dat het enkel haar rol is om tot een juridische beoordeling te komen. Die beoordeling luidde dat het lied niet strafbaar is op grond van een van de discriminatieartikelen, aangezien het valt binnen de context van de artistieke expressie en niet onnodig grievend is. Verder behandelde het OM onder meer een zaak waarin een supermarktmedewerker met een Aziatisch uiterlijk door een winkeldief werd uitgescholden voor "Corona, coronaatje". De winkeldief is wegens diefstal, mishandeling en belediging met een discriminatieaspect veroordeeld tot een gevangenisstraf van 16 dagen en een week gevangenisstraf voorwaardelijk. [1]

[1] Parketnummer: 13-185079-20.

Tegelijkertijd zorgde het virus er ook voor dat strafrechtzittingen werden uitgesteld en politiecapaciteit moest worden besteed aan het handhaven van de coronaregels. Desondanks heeft het OM dit jaar meer discriminatiezaken opgepakt dan de voorgaande jaren.

Toeslagenaffaire

Op 19 mei 2020 werd door het Ministerie van Financiën aangifte gedaan tegen de Belastingdienst, onder meer wegens beroepsmatige discriminatie. Mensen met een dubbele nationaliteit zouden bij het toekennen van de kinderopvangtoeslag door de Belastingdienst strenger gecontroleerd zijn dan andere Nederlanders. Het OM heeft naar aanleiding van de aangifte de werkwijze van de Belastingdienst bestudeerd. Naar het oordeel van het OM viel de rol die nationaliteit speelde bij de controle van de Belastingdienst niet onder discriminatie als bedoeld in artikel 137g Sr en artikel 429quater Sr. Daarnaast concludeerde het OM dat de Belastingdienst als onderdeel van de Staat immuun is voor strafrechtelijke vervolging en dat hetzelfde geldt voor ambtenaren voor zover zij uitvoering geven aan beleid.

Proces racistische uitlatingen op het internet

In september 2020 vond in Amsterdam een strafproces van meerdere dagen plaats tegen 25 personen; zij werden verdacht van het plaatsen van discriminerende, beledigende en opruiende berichten op de Facebookpagina van NRC-columniste Clarice Gargard toen zij daarop een livestream van een demonstratie tegen Zwarte Piet toonde. Er werden 24 verdachten veroordeeld. In 18 gevallen concludeerde de rechtbank dat er sprake was van opruiing, in sommige gevallen met een discriminatieaspect. Verder werden drie personen veroordeeld voor groepsbelediging, twee voor aanzetten tot discriminatie en één voor eenvoudige belediging. De rechtbank legde taakstraffen tussen de 28 en 58 uur en/of boetes tussen de 300 en 450 euro op. Eén verdachte werd vrijgesproken, omdat niet kon worden vastgesteld dat hij zelf het bericht op Facebook had geplaatst. Deze zaken zijn allemaal meegeteld in de cijfers van dit rapport.

Een mannelijk stel had een slepend conflict met de buren. Op een dag was een van de mannen in de tuin, om patat te bakken. Bij de buren logeerde een vrouw, die vanuit het raam naar hem keek. De man begon haar te filmen, waarop de vrouw begon te schreeuwen: "Dikke vuile homo's." De politie kwam langs en hield de vrouw aan. Nadat de politie weer was vertrokken, zei de buurvrouw tegen het stel: "Hebben jullie nou je zin, vuile homo's?" Door het OM werd aan beide vrouwen een strafbeschikking opgelegd, wegens eenvoudige belediging. Beide vrouwen moesten een geldboete van € 130 betalen.
Parketnummers: 15-201584-20 en 15-201602-20

Twee vrouwen van Koreaanse afkomst kwamen vier mannen tegen, die op denigrerende wijze de Chinese taal gingen imiteren. Toen een van de vrouwen hier iets van zei, schreeuwde een man: "Fuck Chinese! Motherfucking Chinese! You brought corona to us!". Hij gooide een blikje naar de vrouwen en maakte daarbij seksueel getinte bewegingen. De politierechter achtte eenvoudige belediging bewezen. Aan de man werd een voorwaardelijke gevangenisstraf van twee weken opgelegd, ook voor een mishandeling die hij in een andere zaak had gepleegd.
Parketnummer: 13-134549-20

Een beveiliger van een Haagse horecagelegenheid had een klant een horecaontzegging gegeven. De man was hier boos over geworden en had de beveiliger uitgescholden voor: "huisslaaf", "slaaf van de blanken", "nigger", "huisneger", "huisnigger" en "uncle Tom neger". De politierechter veroordeelde de man voor eenvoudige belediging en legde een geldboete van € 150 op. **Parketnummer: 09-186176-20**

Een zwart jongetje wordt iedere dag met de taxi naar een school voor speciaal onderwijs gebracht. Het jongetje zit in een rolstoel en heeft autisme. Tijdens een van de ritten werd door de taxichauffeur tegen het jongetje gezegd: "Zo, die zwarten, als die zwarten het land uit gaan dan ruimt dat lekker op!". Het OM heeft de man een strafbeschikking opgelegd, een geldboete van € 350. **Parketnummer: 10-132934-20**

Een man parkeerde zijn auto in de parkeergarage bij een supermarkt, toen een onbekende man tegen hem begon te schreeuwen. De onbekende man riep onder andere: "Hoe komen jullie aan die vieze kanker auto, jullie kanker zwarten", "Ga terug naar je eigen land", "Jullie kunnen zo'n auto niet betalen", "Zwarte piet", "Vieze buitenlanders", "Wij moeten er hard voor werken en jullie krijgen alles gewoon". De man moest zich verantwoorden voor de politierechter, die groepsbelediging bewezen achtte en een taakstraf van 20 uur en een voorwaardelijke gevangenisstraf van één week oplegde.
Parketnummer: 02-117859-20

Tijdens het boerenprotest bij het provinciehuis in Groningen riep een van de demonstranten naar een buitengewoon opsporingsambtenaar: "Hamas, hamas, Joden aan het gas" en "A.C.A.B.". Het OM oordeelde dat de man zich hiermee schuldig had gemaakt aan groepsbelediging en aan belediging van een ambtenaar. Tijdens een OM-hoorzitting werd aan de man een strafbeschikking opgelegd, bestaande uit een taakstraf van 30 uur. **Parketnummer: 18-001602-20**

Op het plein voor een winkelcentrum stonden drie predikers het evangelie te verkondigen. Om hen heen stond een grote groep mensen. Er ontstond ophef toen zij over de islam en moslims begonnen te spreken. Eén van de predikers zei onder meer: "Moslims willen christenen doden." Een vrouw die hem hierop aansprak, werd door de man uitgescholden, waarna zij aangifte deed tegen de man. De politierechter achtte de prediker schuldig aan groepsbelediging; aan hem werd een geldboete van € 500 opgelegd. De man ging in hoger beroep, maar het Hof oordeelde dat het beroep buiten behandeling moet worden gelaten, omdat er geen redenen voor het instellen van hoger beroep waren ingediend. **Parketnummer: 16-118649-20**

Bij een tuincentrum was een beveiliger aan het werk. Vanwege een incident in de winkel werd hem gevraagd om assistentie te verlenen: een klant wilde een zak hondenbrokken naar iemand anders in de winkel gooien. De klant werd verzocht de winkel te verlaten, maar weigerde. Hij riep naar de beveiliger: "Als ik je sla, sla ik je total loss". Hij wilde de beveiliger ook met een wandelstok slaan. De klant kreeg een duw van de beveiliger en riep: "Ga terug naar je eigen land!". De politierechter veroordeelde de man voor eenvoudige belediging en bedreiging, en legde hem een voorwaardelijke gevangenisstraf van twee weken op. **Parketnummer: 05-213004-20**

Een man kreeg ruzie met de buren. Hij is getrouwd met een Afrikaanse vrouw en zijn kinderen zijn in Afrika geboren. Op een dag gooide de buurvrouw water over de schutting toen de kinderen daar buiten speelden. Tijdens de ruzie die ontstond, schreeuwde de buurvrouw onder meer: "Kutvolk", "Rot op man, vuile blèr kut, ga naar Afrika apen vangen man, bananenplukker". De buurvrouw moest zich verantwoorden voor de politierechter en kreeg wegens eenvoudige belediging een geldboete van € 250 opgelegd. **Parketnummer: 01-259290-20**

Een man had een langlopende ruzie met zijn buurman, door wie hij op verschillende manieren racistisch werd behandeld. Zo ontving hij van de buurman via Facebook-messenger een afbeelding waarop zijn hoofd was vervangen door dat van een gorilla. Daarbij stond de tekst: "lelijke stink aap". Ook werd hij "ugly monkey" genoemd, werd een doos met de tekst "neger zoenen" onder de ruitenwissers van zijn auto geplaatst en plaatste de buurman op Facebook onder een foto van drie apen de reactie: "die aap van 73". De buurman werd door de politierechter veroordeeld voor eenvoudige belediging; hij moest een geldboete van € 400 betalen. **Parketnummer: 03-034080-20**

4. DE STRAFRECHTELIJKE AANPAK VAN DISCRIMINATIE

4.1 Discriminatieverbod in het strafrecht

Het verbod op discriminatie is op verschillende plekken in de Nederlandse wet opgenomen: in de Grondwet, de Algemene wet gelijke behandeling, het Burgerlijk Wetboek, de Ambtenarenwet en het Wetboek van Strafrecht. Al deze wettelijke verboden op discriminatie hebben een eigen werking en reikwijdte. Dit rapport gaat alleen over de discriminatieverboden uit het Wetboek van Strafrecht. Discriminatie in het strafrecht kan worden onderverdeeld in twee soorten strafbare feiten: specifieke discriminatie-feiten en de commune feiten met een discriminatieaspect (codis-feiten).

Specifieke discriminatiefeiten

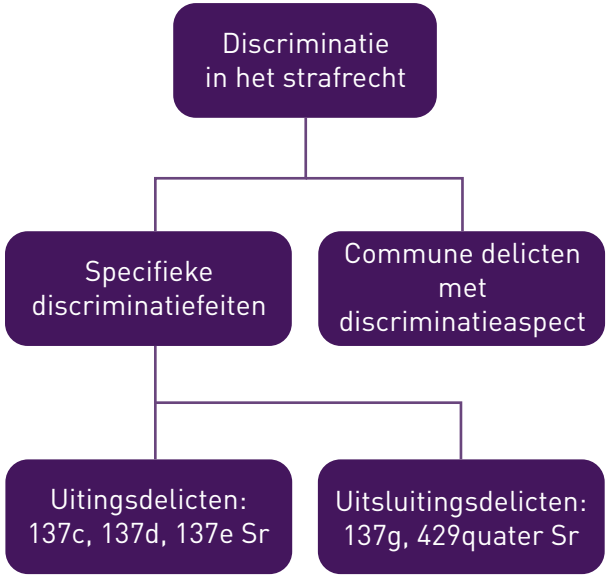
De specifieke discriminatieartikelen zijn de artikelen uit het Wetboek van Strafrecht (Sr) die speciaal gaan over discriminatie, te weten 137c tot en met 137g en 429quater Sr. In deze artikelen is strafbaar gesteld: groepsbelediging, het aanzetten tot haat, discriminatie of geweld, het verspreiden van uitingen of voorwerpen die beledigend zijn of die aanzetten tot haat, discriminatie of geweld, opzettelijke rassendiscriminatie in de uitoefening van een ambt, beroep of bedrijf, het verlenen van steun aan discriminatie en het (niet opzettelijk) discrimineren in de uitoefening van een ambt, beroep of bedrijf.

In ieder specifiek discriminatieartikel is een beperkt aantal discriminatiegronden opgenomen. Discriminatie-gronden zijn de kenmerken op grond waarvan iemand wordt gediscrimineerd, zoals ras of godsdienst. Er is alleen sprake van een strafbaar feit als de discriminatie-grond op basis waarvan is gediscrimineerd is opgenomen in het artikel dat van toepassing is. Zo is groepsbelediging als bedoeld in artikel 137c Sr niet strafbaar als men zich beledigend uitlaat over een groep mensen wegens hun geslacht. In artikel 137c Sr staan namelijk alleen de discriminatiegronden ras, godsdienst of levensovertuiging, hetero- of homoseksuele gerichtheid of lichamelijke, psychische of verstandelijke handicap.

De specifieke discriminatieartikelen zijn onder te verdelen in twee categorieën: *uitingsdelicten* (artikel 137c, 137d en 137e Sr) en *uitsluitingsdelicten* (artikel 137g en 429quater Sr). De uitingsdelicten betreffen strafbare uitingen, bijvoorbeeld een uitspraak, een bericht op *social media* of een spandoek. De uitsluitingsdelicten maken het strafbaar om onder bepaalde omstandigheden personen feitelijk uit te sluiten, zoals het uitsluiten van iemand in de horeca vanwege zijn of haar ras.

Codis-feiten

Naast de specifieke discriminatiefeiten kent het strafrecht commune feiten, zoals mishandeling, openlijke geweld-pleging, eenvoudige belediging, bedreiging, opruiing, vernieling, brandstichting of doodslag. Hoewel deze artikelen niet specifiek gaan over discriminatie, kan discriminatie soms wel meespelen bij dit soort feiten. In dat geval spreken wij van commune delicten met een discriminatieaspect (codis-feiten). Er is sprake van een codis-feit wanneer het discriminatieaspect een rol heeft gespeeld bij het motief of de aanleiding tot het plegen van het feit, maar ook als het is gebruikt om het delict indringender te plegen. Discriminatoire uitlatingen kunnen een commuun strafbaar feit, zoals een mishandeling, indringender maken of blijk geven van het motief. Als bijvoorbeeld wordt gescholden met discriminerende termen zoals 'vuile homo', dan wordt dat in het onderzoek betrokken als een mogelijk discriminatieaspect.

Er wordt alleen van een discriminatieaspect gesproken als het te herleiden is naar een van de discriminatiegronden die genoemd worden in artikel 137c Sr, of als het discriminatieaspect is gelegen in een genderidentiteit die niet past bij het geboortegeslacht.[2]

Als het OM van mening is dat sprake is van een codis-feit, dan moet het discriminatieaspect door de officier van justitie in het requisitoir worden benadrukt en als strafverzwarende omstandigheid in de eis worden betrokken. Een discriminatieaspect staat overigens niet in de tenlastelegging en hoeft dus niet te worden **bewezen**. Wel moet het discriminatieaspect **aannemelijk** zijn om een hogere strafeis te kunnen rechtvaardigen.

4.2 Het OM en strafbare discriminatie

Het OM heeft de taak om strafbare feiten op te sporen, te beoordelen en te vervolgen. Daartoe werkt het OM nauw samen met de politie. Deze samenwerking, waarbij de officier van justitie het opsporingsonderzoek leidt, moet ervoor zorgen dat de meest passende reactie volgt op bewezen feiten, dat recht wordt gedaan aan de slachtoffers en dat zichtbaar is hoe op het plegen van strafbare feiten wordt gereageerd.

Discriminatiezaken zijn vaak complex vanwege de spanning tussen verschillende grondrechten die hierbij vaak tegenover elkaar staan: enerzijds het grondrecht gelijkwaardig behandeld te worden en anderzijds de vrijheid van meningsuiting en de godsdienstvrijheid. Bij de beoordeling en vervolging van discriminerende uitingen moet het OM de verschillende grondrechten zorgvuldig wegen, ook zoals die zijn vastgelegd in het *Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden* (EVRM). Onder omstandigheden mogen de vrijheid van meningsuiting en de vrijheid van godsdienst worden ingeperkt.

De regels voor de opsporing en vervolging van strafbare discriminatie zijn vastgelegd in de Aanwijzing discriminatie.[3] De Aanwijzing geeft een kader voor de strafrechtelijke aanpak van discriminatie. Het uitgangspunt hierbij is dat de inzet van het strafrecht steeds moet worden bekeken in het licht van de bredere aanpak van discriminatie. Wanneer andere dan strafrechtelijke middelen meer bescherming kunnen geven, zal minder snel plaats zijn voor strafrechtelijke inzet. Het OM werkt daarom samen met andere instanties in de aanpak, waaronder de politie en antidiscriminatievoorzieningen.

Om de aanpak van strafbare discriminatie te optimaliseren, bestaat er binnen het OM sinds 1998 het Landelijk Expertise Centrum Discriminatie (LECD). Het LECD is een intern expertisecentrum dat onder meer zorgdraagt voor een zo goed mogelijke behandeling van discriminatiezaken door het OM, vanaf het moment van opsporing en onderzoek tot een uitspraak van de hoogste rechter. Daarbij worden officieren en andere medewerkers binnen het OM door het LECD geadviseerd en geïnformeerd. Het LECD houdt zich bezig met het opbouwen, bijhouden en organiseren van expertise, signaleert actuele ontwikkelingen op het gebied van strafbare discriminatie en voorziet in advies en handelings- en beoordelingskaders. Zo draagt het LECD ook bij aan de ontwikkeling van het landelijk OM-beleid inzake discriminatiebestrijding. Naast de rol die het LECD binnen het OM vervult, heeft het LECD regelmatig overleg met partners als de politie en antidiscriminatievoorzieningen. Ieder arrondissementsparket van het OM heeft een officier van justitie en andere medewerkers die gespecialiseerd zijn in discriminatiezaken en die deze zaken optimaal kunnen aanpakken.

[2] Dit betreffen de discriminatiegronden ras, godsdienst of levensovertuiging, hetero- of homoseksuele gerichtheid of lichamelijke, psychische of verstandelijke handicap. De discriminatiegrond geslacht komt in artikel 137c Sr niet voor. Er is echter in de Aanwijzing discriminatie vastgelegd dat indien het discriminatieaspect is gelegen in een genderidentiteit die anders is dan het geboortegeslacht, het onderliggende commune feit toch wordt beschouwd als een commuun delict met een discriminatieaspect.

[3] Aanwijzing discriminatie, Staatscourant, 2018, 68988.

5. DE BETEKENIS VAN DE CIJFERS

5.1 Totstandkoming van de cijfers

Alle zaken die het OM in behandeling neemt, worden geregistreerd in een registratiesysteem. Voor dit rapport zijn alle feiten uit het registratiesysteem gehaald die in 2020 zijn geregistreerd als een van de specifieke discriminatieartikelen of als een ander feit met de maatschappelijke classificatie 'discriminatie'.[4] Naast de zaken die zijn binnengekomen, is uit het systeem ook informatie gehaald over de in 2020 afgedane specifieke discriminatiefeiten. Dit betreffen de feiten waarover in 2020 door het OM een beslissing is genomen. De afdoeningscijfers kunnen alleen voor de specifieke discriminatiefeiten worden gepresenteerd, aangezien uit het registratiesysteem niet kan worden opgemaakt of bij codis-feiten het discriminatieaspect uiteindelijk wel of niet is meegenomen. Het aantal ingestroomde feiten kan verschillen van het aantal feiten dat in een bepaald jaar wordt afgedaan, omdat het niet altijd dezelfde feiten betreft. Een feit kan immers in het ene jaar instromen en in het daaropvolgende jaar worden afgedaan.

De gegevens uit het registratiesysteem geven wel een beeld van de aantallen, maar geen inzicht in de aard van de discriminatiefeiten. Om die reden is het databestand aangevuld met handmatig dossieronderzoek, waarbij is gekeken naar: (1) de grond(en) waarop de discriminatie betrekking heeft, (2) waar en in welke context het feit zich heeft voorgedaan, (3) de achtergrond van de verdachte.[5]

WAT ZIJN DISCRIMINATIEGRONDEN?

Bij discriminatie gaat het om ongelijke behandeling of negatieve bejegening van (een groep) mensen wegens een bepaalde eigenschap, zoals godsdienst of geslacht. Deze kenmerken op grond waarvan mensen worden gediscrimineerd, noemen we discriminatiegronden. Niet alle discriminatiegronden staan in het Wetboek van Strafrecht. Alleen als een grond is opgenomen in het Wetboek van Strafrecht, is discriminatie op grond van dat kenmerk een strafbaar feit. Dit betekent niet dat ongelijke behandeling of negatieve bejegening op andere gronden (bijvoorbeeld leeftijd) geen discriminatie is; maar het OM behandelt deze zaken niet. In dit rapport wordt daarom alleen ingegaan op de discriminatiegronden die zijn opgenomen in het Wetboek van Strafrecht, namelijk: ras, godsdienst of levensovertuiging, hetero- of homoseksuele gerichtheid en lichamelijke, psychische of verstandelijke handicap.

De drie rubrieken die hierboven worden genoemd, zijn onderverdeeld in verschillende categorieën. Bij de analyse van een zaak is het mogelijk dat binnen de rubrieken *Waar* en *Achtergrond verdachte* een discriminatiefeit in twee categorieën kan worden ondergebracht. In die gevallen is gekozen voor de categorie die het feit zo nauwkeurig mogelijk beschrijft. Denk bijvoorbeeld aan de beveiliger van een club die aan de deur discriminatoir wordt uitgescholden door een boze klant. Voor de rubriek *Waar* is dan gekozen voor de categorie *Werk* in plaats van *Horeca-algemeen*[6]. Zo kan het binnen de rubriek *Achtergrond verdachte* om een voetbalsupporter van westerse afkomst gaan; er is dan gekozen voor de categorie *Voetbal/sportsupporter.* De aantallen in die categorieën kunnen daardoor lager zijn dan in werkelijkheid het geval is.

5.2 Interpretatie van de cijfers

In dit rapport wordt een beeld gegeven van alle discriminatiefeiten die in 2020 in Nederland bij het OM zijn binnengekomen en afgedaan. Hiermee wordt niet weergegeven hoeveel discriminatie-incidenten zich in 2020 daadwerkelijk in Nederland hebben voorgedaan. Slechts een klein deel van wat in het dagelijks leven discriminatie wordt genoemd, komt bij het OM terecht.

[4] De maatschappelijke classificatie 'discriminatie' kent zes verschillende categorieën: discriminatie ras, antisemitisme, seksuele gerichtheid, handicap, godsdienst/levensovertuiging en overig.

[5] Voor zover dat uit het dossier is op te maken.

[6] Bij de categorie Horeca-algemeen gaat het om discriminatie in of rondom een horecagelegenheid, maar waarbij het niet uitsluiting aan de deur betrof. Voor deze feiten bestaat een aparte categorie: Horeca-aan deur.

Zoals in het hoofdstuk *De strafrechtelijke aanpak van discriminatie* is aangegeven, staat er in het Wetboek van Strafrecht een beperkt aantal gedragingen beschreven dat slechts in combinatie met een beperkt aantal discriminatiegronden strafbaar is gesteld als discriminatie. Strafbare discriminatie is dan ook beperkter dan wat men doorgaans in het maatschappelijk leven als discriminatie kan beschouwen.

Dat bovendien lang niet alles wat strafbaar is in beeld komt bij justitie, kan onder meer verklaard worden doordat niet in alle gevallen door het slachtoffer aangifte of melding wordt gedaan van discriminatie. [7] Wordt er bij de politie alleen een melding gedaan, dan leidt dit in veel gevallen niet tot een zaak die door het OM in behandeling wordt genomen; met een melding stelt een burger de politie namelijk op de hoogte van een situatie. De politie hoeft in de meeste gevallen geen verdere actie te ondernemen naar aanleiding van een melding. Als er aangifte wordt gedaan bij de politie, dan is het mogelijk dat er geen verdachte wordt gevonden, of dat er sprake is van onvoldoende bewijs. Een ander scenario is dat een incident bij de politie is geregistreerd als specifiek discriminatiefeit en wordt ingestuurd naar het OM, maar dat bij de beoordeling blijkt dat niet is voldaan aan een of meer bestanddelen van het specifieke discriminatiefeit, zodat het niet als discriminatiefeit bij het OM wordt ingeschreven. Dit kan ook het geval zijn bij een commuun feit met een discriminatieaspect, als na onderzoek blijkt dat dit aspect niet aannemelijk kan worden gemaakt. Deze feiten komen dan ook niet terug in de cijfers van het rapport.

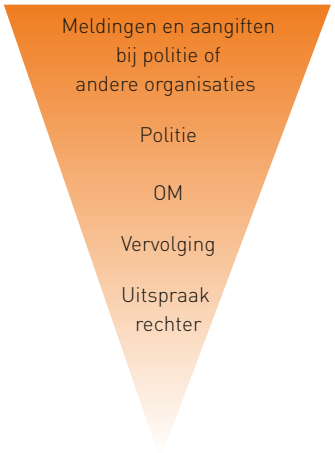
De cijfers van 2020 hebben betrekking op de periode van 1 januari t/m 31 december 2020. Het is echter mogelijk dat op het moment dat deze gegevens uit het registratiesysteem van het OM werden gehaald, de laatste feiten van 2020 nog niet waren beoordeeld als discriminatiefeiten en daarom niet terugkomen in de cijfers van dit rapport. Deze feiten worden meegenomen in het rapport over 2021.

De cijfers in dit rapport verschillen daarom ten opzichte van de cijfers in het rapport van de politie, waarin ook meldingen worden meegerekend. In het schema hieronder is weergegeven hoe het aantal discriminatie-ervaringen, de uiteindelijke vervolgingen door het OM en de rechterlijke uitspraken zich tot elkaar verhouden.

In dit rapport maken wij een onderscheid tussen *feiten* en *zaken*. Aan een zaak wordt altijd een parketnummer gegeven. De verdachte in een *zaak* kan van meerdere *feiten* worden verdacht, bijvoorbeeld van zowel groepsbelediging als van eenvoudige belediging (respectievelijk artikel 137c en 266 Sr); in dit rapport worden de feiten geteld.

De cijfers in het rapport zijn afhankelijk van allerlei factoren. Zo kan één zaak, met meerdere verdachten en/of feiten, al voor een groot verschil in de cijfers zorgen ten opzichte van voorgaande jaren. Het aantal van 157 ingestroomde specifieke discriminatiefeiten en 252 ingestroomde codis-feiten in 2020 maakt, net als voorgaande jaren, dat het statistisch niet mogelijk is om vergaande conclusies te trekken over stijgingen of dalingen in de cijfers.

In het rapport zijn alle percentages per categorie afgerond. Hierdoor kan bij optelling van afzonderlijk weergegeven percentages het totaal soms iets onder of boven de 100% uitkomen.

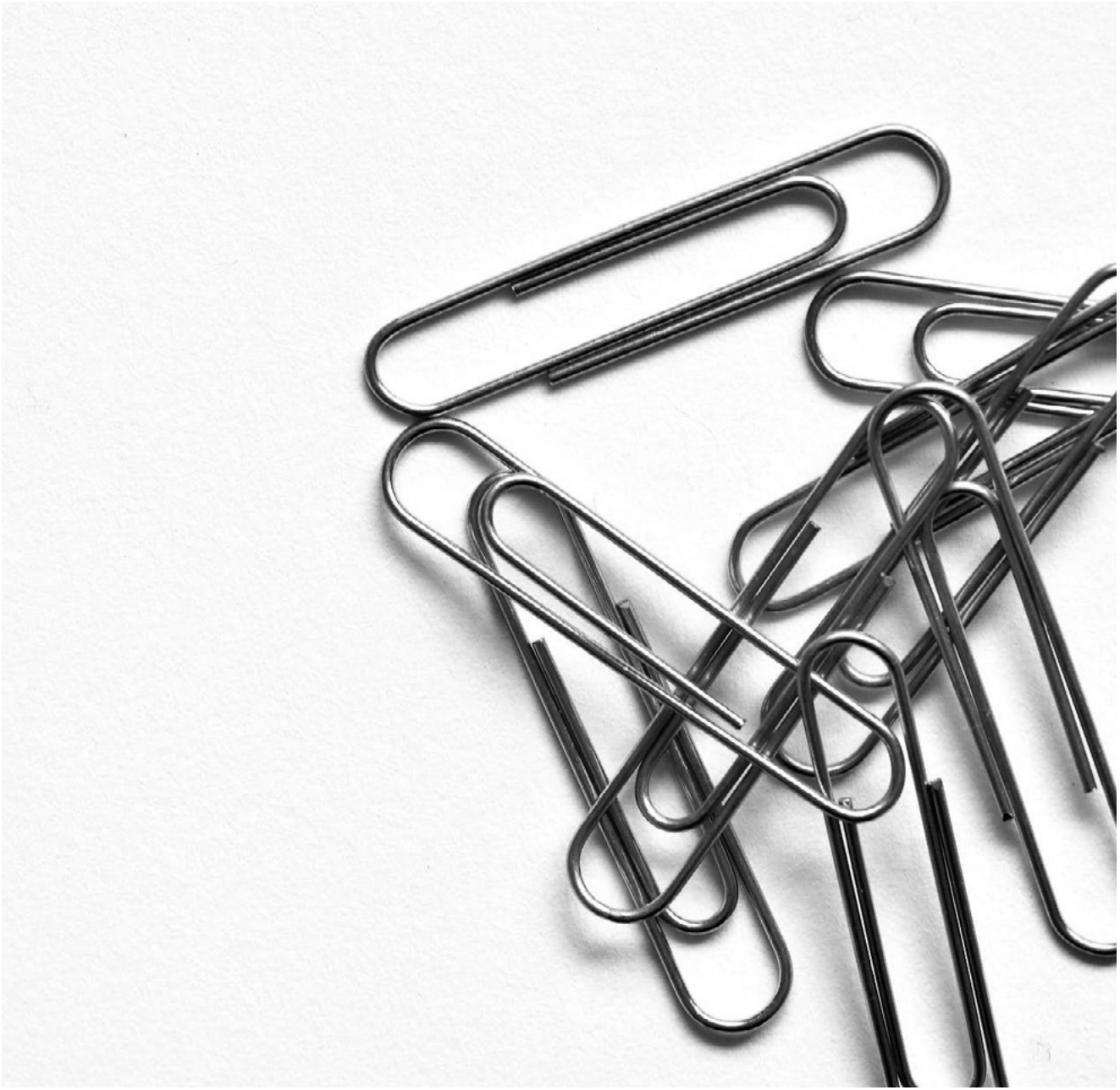

[7] Wanneer men alle vormen van melden van discriminatie bij elkaar optelt dan blijkt dat slechts *één op de vijf mensen die discriminatie meemaakten, hiervan een* melding heeft gemaakt bij een vorm van gezag (het melden bij politie, ADV's, CvRM en MiND, maar ook bij andere vormen van gezag, zoals een docent, manager of ombudsman). Zie: I. Andriessen, *Ervaren discriminatie in Nederland II*, Sociaal Cultureel Planbureau: Den Haag, 2020.

5.3 De rapporten van andere organisaties

In Nederland rapporteren meerdere (overheids-) organisaties over discriminatie. De politie, anti-discriminatiebureaus, het College van de Rechten van de Mens en het Meldpunt Internet Discriminatie (MiND) rapporteren jaarlijks in één gezamenlijk rapport over hun cijfers.[8] Daarnaast publiceren diverse belangen-organisaties jaarlijks een rapport. Zo rapporteert het Centrum Informatie en Documentatie Israël (CIDI) over antisemitische incidenten en het Transgender Netwerk Nederland (TNN) over meldingen van transgender-discriminatie.[9]

Alle organisaties hebben uiteenlopende (wettelijke) taken, en verkrijgen en verwerken op verschillende wijzen hun informatie. Het gevolg is dat de cijfers in de rapporten van elkaar verschillen en daardoor niet met elkaar te vergelijken zijn; ook kunnen de cijfers uit de verschillende rapporten niet bij elkaar worden opgeteld.

[8] G. Waltz, S. van Bon en B. Fiere, *Discriminatiecijfers in 2019*, Art. 1: Rotterdam, 2020.

[9] *Monitor antisemitische incidenten 2019*, CIDI: Den Haag, 2020; *Meldingen transgenderdiscriminatie 2019*, TNN: Amsterdam, 2020.

6. SPECIFIEKE DISCRIMINATIEFEITEN

Dit hoofdstuk geeft een overzicht van het aantal specifieke discriminatiefeiten dat in 2020 in behandeling is genomen door het OM en de aard van deze feiten.

6.1 Totaal aantal ingestroomde specifieke feiten

In 2020 zijn er in totaal 157 specifieke discriminatiefeiten geregistreerd bij het OM. Het gaat hierbij om alle feiten die in het jaar 2020 bij het OM binnenkwamen en niet om de feiten die door het OM werden afgedaan. Dit betekent een stijging ten opzichte van 2019, toen 123 discriminatiefeiten werden geregistreerd. Daarmee is het aantal feiten vergelijkbaar met dat van 2016, toen 163 feiten werden geregistreerd.

Tabel 1 | Instroom specifieke discriminatiefeiten per parket

Arrondissementsparket	2016	2017	2018	2019	2020
AP Amsterdam	34	22	11	18	49
AP Noord-Holland	12	7	5	1	4
AP Midden-Nederland	7	12	8	7	17
AP Noord-Nederland	8	13	7	10	13
AP Oost-Nederland	25	17	7	18	10
AP Den Haag	21	5	16	9	8
AP Rotterdam	27	56	18	46	11
AP Limburg	2	1	4	6	20
AP Oost-Brabant	9	7	4	5	6
AP Zeeland-West-Brabant	18	4	3	3	19
Totaal	**163**	**144**	**83**	**123**	**157**

6.2 Verdeling per parket

Het grootste gedeelte van de ingestroomde specifieke feiten werd in 2020 behandeld door het parket Amsterdam (49 feiten). Bij de meeste parketten is het aantal ingestroomde feiten opzichte van 2019 gestegen. De grootste stijging vond plaats in Amsterdam (van 18 naar 49 feiten). Ook in Zeeland-West-Brabant werden meer feiten behandeld dan in 2019 (van 3 naar 19 feiten). Wat het meest in het oog springt, is de daling van het aantal ingestroomde specifieke feiten in Rotterdam. Terwijl in de voorgaande jaren de meeste feiten instroomden bij dit parket, was dat in 2020 7% van het totaal (11 feiten). Een mogelijke verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat in voorgaande jaren veel Rotterdamse feiten voetbalgerelateerd waren,

Tabel 2 | Geregistreerde gronden bij specifieke discriminatiefeiten

Gronden	2016	2017	2018	2019	2020
Ras	55%	42%	51%	41%	57%
Antisemitisme	21%	41%	19%	40%	19%
Godsdienst of levensovertuiging	11%	7%	13%	4%	13%
Hetero- of homoseksuele gerichtheid	10%	8%	15%	9%	6%
Geslacht	0%	0%	1%	2%	3%
Handicap	0%	1%	1%	3%	3%
Overige gronden	2%	1%	0%	1%	0%
Onbekend	2%	0%	0%	0%	0%
Totaal	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**

waarbij het ging om voetbalsupporters die antisemitische leuzen riepen in of rond het stadion. Het afgelopen jaar zijn, als gevolg van de coronamaatregelen van de overheid, de meeste voetbalwedstrijden zonder publiek gespeeld.

6.3 Discriminatiegronden

In tabel 2 wordt weergegeven op welke discriminatie-gronden de feiten die het OM in 2020 behandelde, betrekking hadden. In deze paragraaf wordt beschreven welke discriminatiegronden vaak zijn geregistreerd.

Uit deze cijfers kan niet opgemaakt worden hoeveel discriminatie-incidenten er in 2020 waren die betrekking hadden op een bepaalde groep. Eén incident kan namelijk uit meerdere feiten bestaan en ieder strafbaar feit kan weer betrekking hebben op meerdere discriminatiegronden. Denk bijvoorbeeld aan een verdachte die op straat naar een boa heeft geroepen: "Weet je wat jullie moeten doen met die moslims en joden? Naar Auschwitz, de gaskamers." Dit wordt door het OM dan geregistreerd als twee aparte gronden, terwijl het maar één incident betreft. Eén registratie van een grond staat dus niet per se gelijk aan één incident. Er kan uit deze cijfers dus alleen geconcludeerd worden hoeveel keer een bepaalde discriminatiegrond is geregistreerd bij het OM; niet hoeveel afzonderlijke incidenten er waren. Wel kan hiermee iets gezegd worden over hoe het aantal registraties van de verschillende discriminatiegronden zich tot elkaar verhoudt.

GEEN HULPHOND IN DE VLINDERTUIN

Een vrouw heeft vanwege haar handicap een hulphond, die zij wilde meenemen in een vlindertuin. De hond werd niet tot de vlindertuin toegelaten, waarop de vrouw aangifte deed. Door het OM is beoordeeld of er sprake was van strafbaarheid op grond van artikel 429quater Sr. Het OM concludeerde dat het in dit specifieke geval gerechtvaardigd was dat de hond niet werd toegelaten. Er was een goede reden voor de weigering; de hoge temperatuur en de hoge luchtvochtigheid in de vlindertuin zijn niet goed voor de gezondheid van de hond. Ook speelde de mogelijk interactie tussen de hond en de (giftige) vlinders een rol. Dit was voor het OM reden om de zaak te seponeren. **Parketnummer: 18-108793-20**

Meest geregistreerd

Net als de afgelopen jaren, was *ras* in 2020 de meest geregistreerde discriminatiegrond (57%). Ook de gronden *antisemitisme* en *godsdienst of levensovertuiging* werden vaak geregistreerd (respectievelijk 19% en 13%).

Opvallende verschuivingen

Er heeft in 2020 een aantal verschuivingen plaatsgevonden in de verdeling van de geregistreerde gronden. In 2020 betrof 19% van het aantal discriminatiegronden *antisemitisme*; in 2019 was dit 40%. Een mogelijke verklaring voor deze daling is dat voetbalwedstrijden door de corona-maatregelen zonder publiek werden gespeeld. In 2019 was bijna driekwart van het aantal registraties van de grond *antisemitisme* voetbalgerelateerd (73%).

Het percentage registraties van de grond *godsdienst of levensovertuiging* is in 2020 gestegen ten opzichte van 2019 (van 4% naar 13%); *hetero- of homoseksuele gerichtheid* is daarentegen afgenomen (van 9% naar 6%). Ook is het aandeel van de registraties van de grond *ras* toegenomen (van 41% naar 57%).

Een aantal gronden wordt hier nader besproken, omdat deze gronden relatief vaak geregistreerd zijn of omdat ze maatschappelijke aandacht hebben gekregen.

Uitsplitsing geslacht

Discriminatie van transgenders valt juridisch gezien onder de discriminatiegrond geslacht.[10] Over 2020 is voor het eerst apart geregistreerd wanneer het bij de grond geslacht ging om discriminatie op grond van een genderidentiteit die anders is dan het geboortegeslacht. In 2020 was de grond *geslacht* 3% van het totaal; dit betrof voornamelijk discriminatie van transgenders (2% van het totaal aantal gronden).

Uitsplitsing godsdienst en levensovertuiging

Als we de grond *godsdienst of levensovertuiging* (13%) nader bekijken, dan zien we dat 11% van het totaal aantal

[10] Hof Leeuwarden 13 januari 1995, ECLI:NL:GHLEE:1995:AC2855.

geregistreerde gronden de discriminatie van moslims betrof.

Uitsplitsing ras

Wanneer we kijken naar de registraties van de grond *ras*, valt op dat hiervan meer dan de helft van deze categorie betrekking had op discriminatie van zwarte mensen. Antizwart racisme betrof 34% van het totaal aantal geregistreerde gronden. Dat is een stijging ten opzichte van de voorgaande jaren. Het ging in 10% van alle registraties om de subcategorie *andere afkomst algemeen*. Onder deze categorie vallen bijvoorbeeld de situaties waarin iemand werd uitgescholden voor "buitenlander". Van het totaal aantal geregistreerde gronden had 1% betrekking op discriminatie wegens Aziatische afkomst.

6.4 Verdeling per wetsartikel

Het algemene beeld van de aard van de specifieke discriminatiefeiten is stabiel. Net als de afgelopen jaren betrof het overgrote deel van deze feiten groepsbelediging, art 137c Sr (74%). Van de overige feiten ging het in 10% van de gevallen om aanzetten tot haat, geweld of discriminatie, artikel 137d Sr. In tabel 4 is te zien dat in 2020 ook een aantal feiten is gekwalificeerd als artikel 137f Sr. In alle gevallen ging het hier om een onjuiste kwalificatie en eindigden deze zaken in een sepot of een andere kwalificatie.

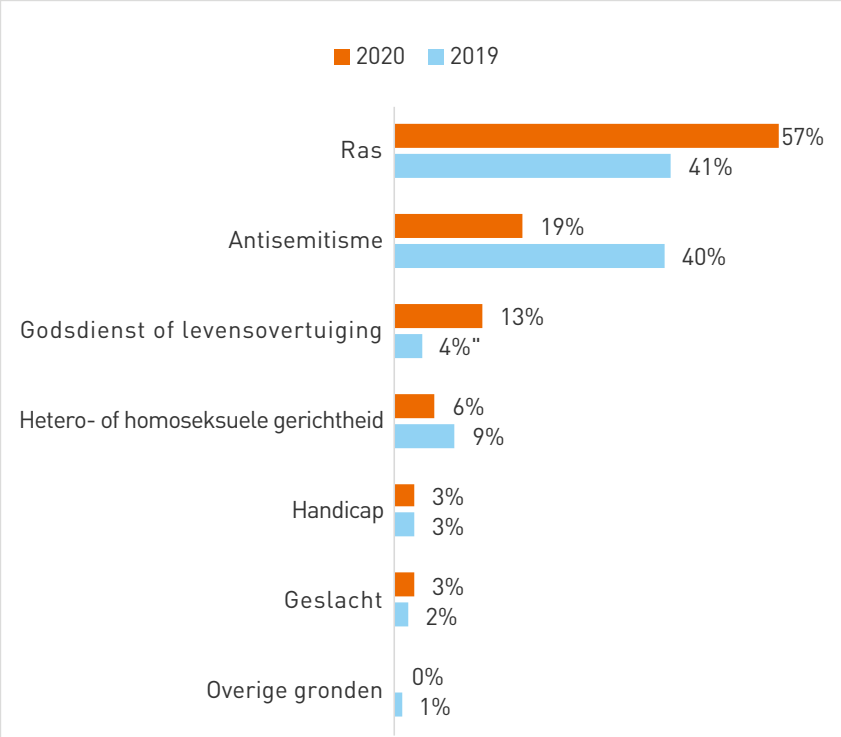
Tabel 3 | Uitsplitsing grond ras specifieke discriminatiefeiten

Uitsplitsing ras	2016	2017	2018	2019	2020
Zwart / Afrikaans	22%	23%	25%	18%	34%
Westers	3%	2%	1%	1%	2%
Surinaams	1%	1%	2%	0%	0%
Antilliaans	0%	1%	0%	0%	3%
Turks	6%	2%	1%	1%	4%
Marokkaans	3%	6%	8%	3%	4%
Roma/Sinti	1%	0%	0%	0%	0%
Andere afkomst algemeen	17%	6%	6%	13%	10%
Overige	1%	1%	9%	5%	1%
Totaal	**55%**	**42%**	**51%**	**41%**	**57%**

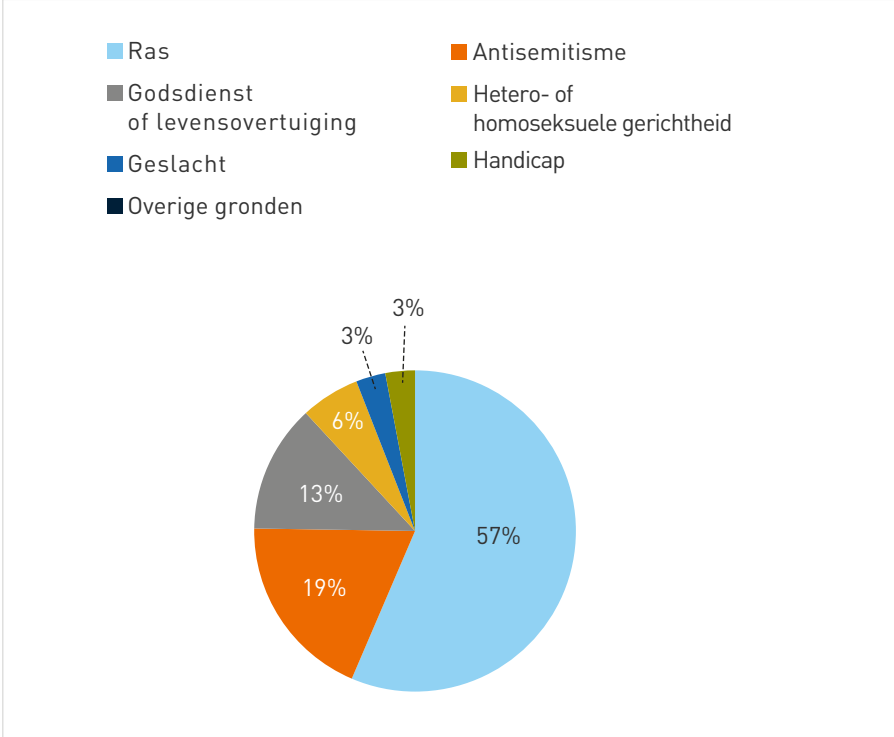
Tabel 4 | Instroom specifieke discriminatiefeiten per wetsartikel

Artikel	2016		2017		2018		2019		2020	
137c Sr	66%	107	84%	121	76%	63	79%	97	74%	116
137d Sr	21%	35	13%	19	7%	6	10%	12	10%	15
137e Sr	7%	12	1%	2	5%	4	3%	4	4%	7
137f Sr	2%	3	0%	0	0%	0	0%	0	3%	5
137g Sr	2%	4	1%	2	8%	7	2%	3	4%	6
429quater Sr	1%	2	0%	0	4%	3	6%	7	5%	8
Totaal	**100%**	**163**	**100%**	**144**	**100%**	**83**	**100%**	**123**	**100%**	**157**

Figuur 1 | Geregistreerde gronden bij specifieke discriminatiefeiten

Figuur 2 | Geregistreerde gronden bij specifieke discriminatiefeiten

6.5 Specifieke discriminatiefeiten: waar

Om beter inzicht te krijgen in de aard van de feiten is onderzocht waar en in welke context de ingestroomde discriminatiefeiten plaatsvonden. Daarbij is niet alleen gekeken naar de fysieke locatie, maar ook naar de hoedanigheid van het slachtoffer (bijvoorbeeld een boa). Bij de analyse zijn tien categorieën te onderscheiden.

Bij de analyse kon in sommige gevallen één discriminatiefeit in twee categorieën worden ondergebracht. In die gevallen is gekozen voor de categorie die het feit het meest nauwkeurig beschrijft. Hierdoor kan het aantal feiten in sommige categorieën lager liggen dan in werkelijkheid het geval was.

De categorie *Tegen personen met een publieke functie* is vanaf 2017 ruimer geïnterpreteerd dan in de jaren daarvoor. Om die reden kunnen de gegevens van 2016 niet met de daaropvolgende jaren worden vergeleken.

Meest geregistreerd

De meeste feiten die in 2020 door het OM in behandeling werden genomen vonden plaats op het internet, waaronder ook sociale media (47 feiten; 30%). Net als in 2019, was discriminatie in de openbare ruimte ook in 2020 veelvoorkomend (41 feiten; 26%). Het ging hierbij bijvoorbeeld om incidenten die plaatsvonden in het openbaar vervoer of in een supermarkt. Ook hebben veel feiten die het OM behandelde plaatsgevonden in de woonomgeving van het slachtoffer (23 feiten; 15%). Het

ging daarbij in bijna alle gevallen om (langlopende) burenruzies.

Opvallende verschuivingen

Er zijn enkele verschuivingen waar te nemen in de terreinen waar de discriminatiefeiten het meest voorkwamen. De meest in het oog springende verandering ten opzichte van 2019 is dat het aantal feiten in het kader van sport sterk afnam in 2020 (van 47 feiten naar 5 feiten). Het aantal feiten in de categorie *Internet* nam juist sterk toe ten opzichte van vorig jaar (van 6 feiten naar 47 feiten).

6.6 Achtergrond verdachten

In deze paragraaf is informatie weergegeven over de achtergrond van de verdachten van specifieke discriminatiefeiten die in 2020 bij het OM zijn terechtgekomen.

Net als bij de rubriek *Waar*, kon het ook bij *Achtergrond verdachte* voorkomen dat een discriminatiefeit in twee categorieën kon worden ondergebracht. Ook hier is in die gevallen gekozen voor de categorie die het feit het meest nauwkeurig beschrijft. Als de verdachte bijvoorbeeld een voetbalsupporter van westerse afkomst was, is er gekozen voor de categorie *Voetbal/sportsupporter* en is dit niet geregistreerd onder de categorie *Westerse afkomst*. Hierdoor kan het aantal feiten in sommige categorieën lager liggen dan in werkelijkheid het geval was.

Meest geregistreerd

Bij het overgrote gedeelte van de specifieke discriminatiefeiten valt de verdachte in de categorie *Westerse afkomst* (102 feiten; 65%). Van de overige feiten ging het in 8% van de gevallen om een verdachte die vanuit politieke overtuiging handelde (12 feiten).

Opvallende verschuivingen

Opvallend is dat sport/voetbalsupporters in 2020 maar een zeer beperkt aandeel vormden van de verdachten van de discriminatiefeiten (5 feiten; 3%), terwijl dit in 2019 samen met verdachten van westerse afkomst de grootste groep vormde (in 2019 49 feiten; 40%). Hoewel ook hier beredeneerd kan worden dat de coronacrisis hieraan heeft bijgedragen, is de afgelopen jaren een wisselend beeld waar te nemen, mede als gevolg van een klein aantal incidenten met veel verdachten.

Bij vijf geregistreerde specifieke feiten in 2020 was de verdachte een opsporingsambtenaar. Het ging daarbij om agenten van het Rotterdamse politiekorps die in een privé WhatsAppgroep discriminerende uitlatingen hadden gedaan. Het OM Rotterdam heeft onderzocht of de agenten zich hiermee schuldig hebben gemaakt aan een strafbaar feit. Het OM concludeerde dat sommige uitlatingen laakbaar en niet passend zijn voor politiefunctionarissen, maar dat van strafbare discriminatie geen sprake was, aangezien de uitlatingen niet waren gedaan in het openbaar.[11]

MET HOOFDDOEK GEWEIGERD OP TERRAS

Een vrouw ging met haar gezin op het terras van een café zitten. De caféhouder kwam naar het gezin en verzocht de vrouw om haar hoofddoek af te doen, anders zouden zij het terras moeten verlaten. Verbouwereerd vertrok het gezin; de vrouw deed aangifte van discriminatie. De caféhouder bekende dat hij dit de vrouw had verzocht, maar stelde dat hij vanwege corona bang was dat in de hoofddoek bacteriën zouden zitten. Hij betuigde zijn spijt over het incident. Het OM oordeelde dat de caféhouder zich schuldig had gemaakt aan beroepsmatige discriminatie en heeft hem een strafbeschikking opgelegd, een geldboete van € 100.

Parketnummer: 03-219085-20

[11] https://www.om.nl/actueel/nieuws/2020/08/04/geen-vervolging-in-onderzoek-naar-whatsapp-groep-politie-rotterdam.

Tabel 5 | Waar vinden specifieke discriminatiefeiten plaats

Waar	2016		2017		2018		2019		2020	
Tegen personen met een publieke functie	5%	8	6%	8	13%	11	6%	7	8%	13
Werk	9%	14	6%	8	6%	5	6%	7	7%	11
School/Onderwijsinstelling	0%	0	1%	1	2%	2	1%	1	3%	5
Sport	15%	25	42%	60	7%	6	38%	47	3%	5
Horeca - uitsluiting aan deur	2%	3	1%	1	8%	7	3%	4	1%	2
Horeca - algemeen	1%	1	3%	4	6%	5	2%	3	1%	2
Woonomgeving	10%	16	8%	12	19%	16	17%	21	15%	23
Straat/Openbare gelegenheid	36%	58	13%	19	16%	13	20%	25	26%	41
Internet	18%	29	19%	27	17%	14	5%	6	30%	47
Pers (media)	0%	0	0%	0	1%	1	0%	0	2%	3
Overige	3%	5	3%	4	4%	3	2%	2	3%	5
Onbekend	2%	4	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0
Totaal	**100%**	**163**	**100%**	**144**	**100%**	**83**	**100%**	**123**	**100%**	**157**

Tabel 6 | Achtergrond verdachten van specifieke discriminatiefeiten

Verdachte	2016		2017		2018		2019		2020	
Extreemrechts	7%	11	1%	1	4%	3	2%	2	6%	9
Vanuit godsdienst of levensovertuiging	2%	4	4%	6	0%	0	2%	3	6%	10
Vanuit politieke overtuiging	0%	0	4%	6	2%	2	2%	2	8%	12
Door opsporingsambtenaar	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	3%	5
Surinaams	2%	4	1%	2	2%	2	2%	3	0%	0
Antilliaans	0%	0	1%	2	1%	1	0%	0	1%	1
Turks	7%	11	3%	5	4%	3	2%	2	1%	2
Marokkaans	4%	6	1%	2	6%	5	1%	1	3%	4
Overige niet-westerse afkomst	6%	10	4%	6	7%	6	7%	9	2%	3
Westerse afkomst	67%	109	35%	50	61%	51	40%	49	65%	102
Afkomst onbekend	2%	3	0%	0	2%	2	1%	1	0%	0
Voetbal/sportsupporter	- [12]	-	42%	60	7%	6	40%	49	3%	5
Overige	1%	1	3%	4	2%	2	2%	2	3%	4
Onbekend	2%	4	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0
Totaal	**100%**	**163**	**100%**	**144**	**100%**	**83**	**100%**	**123**	**100%**	**157**

[12] Nog niet geregistreerd in 2016.

6.7 Afdoening specifieke discriminatiefeiten

In dit hoofdstuk is beschreven in hoeveel discriminatiefeiten in 2020 door het OM een afdoeningsbeslissing is genomen, wat de aard van deze feiten was en hoe deze feiten zijn afgedaan. Met afdoening wordt bedoeld de eindbeslissing die door het OM wordt genomen. Dat kan de beslissing zijn om te vervolgen door de verdachte voor de rechter te brengen (te dagvaarden), of de beslissing om een strafbeschikking of transactie aan te bieden. Het OM kan ook beslissen om niet te vervolgen en de zaak te seponeren, al dan niet voorwaardelijk.

De afdoeningscijfers kunnen alleen voor de specifieke discriminatiefeiten worden gepresenteerd, aangezien uit het registratiesysteem niet kan worden opgemaakt of bij codis-feiten het discriminatieaspect uiteindelijk wel of niet is meegenomen.

Het aantal ingestroomde feiten in een jaar kan verschillen van het aantal feiten dat in dat jaar wordt afgedaan; het gaat daarbij niet per se om dezelfde feiten. Een feit kan in het ene jaar instromen en in het daaropvolgende jaar worden afgedaan.

Tabel 7 | Afdoening specifieke discriminatiefeiten per wetsartikel

Artikel	2016		2017		2018		2019		2020	
137c Sr	74%	118	78%	142	75%	77	78%	104	74%	120
137d Sr	17%	27	14%	26	8%	8	11%	14	10%	17
137e Sr	6%	9	3%	5	6%	6	4%	5	5%	8
137f Sr	0%	0	2%	3	1%	1	0%	0	3%	5
137g Sr	2%	3	2%	3	7%	7	2%	3	3%	5
429quater Sr	1%	2	1%	2	3%	3	5%	7	5%	8
Totaal	**100%**	**159**	**100%**	**181**	**100%**	**102**	**100%**	**133**	**100%**	**163**

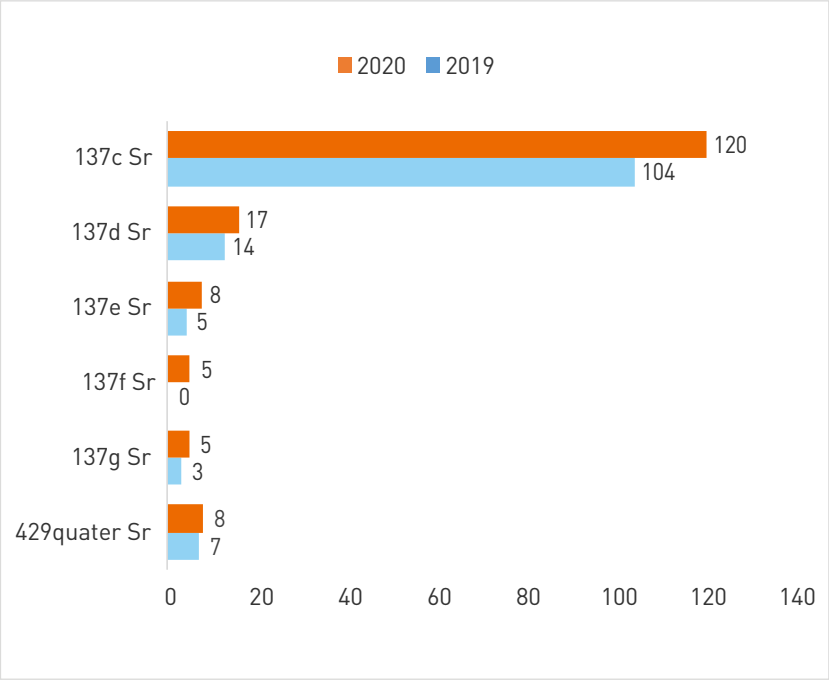

EXTREEMRECHTS OP VKONTAKTE

VKontakte is de Russische variant van Facebook, en is behalve in het Russisch ook in andere talen beschikbaar. Op een openbaar profiel op dit platform werden door een Nederlandse neonazi meerdere berichten geplaatst die beledigend zijn voor en aanzetten tot geweld tegen moslims, Joden en mensen met een donkere huidskleur. Het ging hierbij om teksten als: "Let's send all Jews to the real Jewish Homeland", "Good Night Jewish Parasite", "Good Night Muslim Pride" en "Proof that blacks can hang with whites and not cause trouble". Door de politierechter werd de man veroordeeld voor groepsbelediging en het aanzetten tot geweld; hij kreeg een voorwaardelijke gevangenisstraf van twee weken en een taakstraf van 80 uur opgelegd.

Parketnummer: 02-006791-20

Figuur 3 | Afdoening specifieke discriminatiefeiten per wetsartikel

In 2020 werd over in totaal 163 specifieke discriminatiefeiten een afdoeningsbeslissing genomen door het OM. Er werden in 2020 dus meer discriminatiefeiten afgedaan door het OM dan in 2019, toen 133 feiten werden afgedaan. In 74% van de gevallen die in 2020 werden afgedaan ging het om het artikel 137c Sr; 10% betrof artikel 137d Sr. De meeste feiten werden afgedaan door het parket Amsterdam.

In 35% van de feiten waarover het OM een afdoeningsbeslissing nam in 2020, werd de verdachte gedagvaard. Dit percentage ligt hoger dan in 2019, toen 29% werd gedagvaard, maar lager dan in 2018, 2017 en 2016. Het aantal sepots is in 2020 zowel absoluut als relatief gestegen ten opzichte van de jaren daarvoor: 51% van de discriminatiefeiten werd onvoorwaardelijk geseponeerd. Dit is niet opmerkelijk, omdat hieronder ook feiten vallen waarin er bijvoorbeeld onvoldoende bewijs was, of die na beoordeling niet strafbaar bleken. 4% werd voorwaardelijk geseponeerd. Het percentage OM-strafbeschikkingen bedraagt 9%.

BELEDIGING VAN EEN POLITIEAGENTE

Een politieagente ontving op haar werkmail stelselmatig berichten waarin zij belachelijk werd gemaakt en voor 'allochtoon' en 'verkapte moslima' werd uitgemaakt. De man die haar deze e-mails stuurde, liet op het politiebureau waar zij werkt ook een sinterklaascadeau met een begeleidend gedicht voor haar achter. Het 'cadeau' was een zwartepietenpop. De man werd door de politierechter veroordeeld voor belediging met een discriminatieaspect. Hij kreeg een taakstraf van 40 uur opgelegd. **Parketnummer: 16-146939-20**

6.8 Uitspraken van de rechter in specifieke discriminatiefeiten

Tabel 9 geeft het aantal rechterlijke beslissingen in 2020 weer van zaken waarin een specifiek discriminatieartikel ten laste was gelegd. Het betreft uitspraken van de rechter die zien op zaken als geheel, en dus niet alleen op het specifieke discriminatiefeit. Een uitspraak kan daarom ook andere, niet aan discriminatie gerelateerde delicten betreffen, die geheel los staan van het discriminatiefeit. Aangezien een veroordeling geen betrekking hoeft te hebben op alle feiten die aan een verdachte ten laste zijn gelegd, kan het ook zijn dat het discriminatiefeit niet bewezen is verklaard.

Tabel 8 | Soort afdoeningen specifieke discriminatiefeiten

Afdoening	2016		2017		2018		2019		2020	
Dagvaarden	53%	85	44%	79	44%	45	29%	38	35%	57
Transactie	3%	4	4%	8	1%	1	0%	0	0%	0
OM-strafbeschikking	11%	17	17%	31	7%	7	17%	23	9%	15
Voorwaardelijk sepot	3%	4	7%	12	6%	6	8%	10	4%	6
Sepot	20%	32	20%	36	37%	38	40%	53	51%	83
Oproepen ter terecht-zitting n.a.v. verzet	0%	0	6%	10	5%	5	7%	9	1%	1
Overig	11%	17	3%	5	0%	0	0%	0	1%	1
Totaal	**101%**	**159**	**101%**	**181**	**100%**	**102**	**101%**	**133**	**101%**	**163**

Tabel 9 | Soort Rechtbankafdoening specifieke feiten

Rechtbankafdoening	2016		2017		2018		2019		2020	
Veroordeling	74%	57	71%	62	77%	36	78%	47	83%	50
Vrijspraak	9%	7	18%	16	11%	5	12%	7	12%	7
OM niet ontvankelijk	1%	1	0%	0	0%	0	3%	2	0%	0
Ontslag van alle rechtsvervolging	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0
Schuldigverklaring zonder oplegging van straf	8%	6	1%	1	4%	2	3%	2	2%	1
Verwijzing naar ander forum	0%	0	0%	0	2%	1	0%	0	0%	0
Onbekend	8%	6	9%	8	6%	3	3%	2	3%	2
Totaal	**100%**	**77**	**100%**	**87**	**100%**	**47**	**100%**	**60**	**100%**	**60**

JOURNALISTE BEDREIGD EN BELEDIGD

Op 17 november 2018 zond journaliste en NRC-columniste Clarice Gargard op haar Facebookpagina een livestream uit van de Sinterklaasintocht in Amstelveen. Hierbij waren onder andere beelden te zien van demonstranten van de actiegroep Kick Out Zwarte Piet. Gargard kreeg duizenden reacties, onder deze post en als direct message. Daar zaten veel beledigende, opruiende of discriminerende teksten bij, zoals: "Jammer dat ze de slavernij hebben afgeschaft, ik zou de zweep erover halen", "Stelletje NSB'ers" en "Kan daar geen vrachtwagen over heen rijden". Door het OM werden 25 personen vervolgd voor het plaatsen van berichten. Daarvan werden 24 personen, zowel mannen als vrouwen, veroordeeld tot taakstraffen van tussen de 28 en 58 uur en/of boetes variërend van 300 tot 450 euro. Een man werd vrijgesproken omdat de rechtbank onvoldoende kon vaststellen of hij het bericht zelf had geplaatst. Zie voor de vonnissen: rechtspraak.nl

7. CODIS-FEITEN

Wanneer een zaak vanuit de politie wordt overgedragen aan het OM, wordt onder andere beoordeeld of er mogelijk sprake is van een discriminatieaspect. Als dat het geval is moet de maatschappelijke classificatie *discriminatie* worden geregistreerd. Voor dit rapport is gekeken naar alle codis-feiten die in 2020 door het OM zijn geregistreerd.

Het gaat daarbij dus om alle mogelijk strafbare feiten die in 2020 binnenkwamen bij het OM en waarbij de maatschappelijke classificatie *discriminatie* is geregistreerd. Het is mogelijk dat tijdens het beoordelingsproces van deze feiten wordt vastgesteld dat het discriminatieaspect toch niet aanwezig is. Ook dan worden deze feiten meegeteld in dit rapport.

7.1 Totaal aantal ingestroomde codis-feiten

In 2020 zijn er in totaal 252 codis-feiten ingestroomd bij het OM. Het aantal binnengekomen feiten is gestegen ten opzichte van 2019, toen 221 codis-feiten werden geregistreerd. Het aantal feiten van 2020 is daarmee 14% hoger dan in het voorgaande jaar.

WAT ZIJN CODIS-FEITEN?

Het Wetboek van Strafrecht kent een aantal specifieke delicten die zien op discriminatie. Het gaat dan om de artikelen: 137c, 137d, 137e, 137f, 137g en 429quater Sr. Discriminatie kan daarnaast ook meespelen bij commune delicten, zoals mishandeling, openlijke geweldpleging, eenvoudige belediging, vernieling, brandstichting of doodslag. Wij spreken in dat geval van commune delicten met een discriminatieaspect, kortweg codis-feiten. Er is niet alleen sprake van een discriminatieaspect wanneer dit een rol heeft gespeeld bij het motief of de aanleiding tot het plegen van het feit. Een discriminatieaspect kan ook gebruikt zijn om het delict indringender te plegen. Discriminatoire uitlatingen kunnen een strafbaar feit, zoals een mishandeling, indringender maken of blijk geven van het motief bij het feit. Er wordt alleen van een discriminatieaspect gesproken als het te herleiden is naar één van de discriminatiegronden die genoemd worden in artikel 137c Sr, of als het discriminatieaspect is gelegen in een genderidentiteit die niet past bij het geboortegeslacht. Andere factoren, zoals politieke overtuiging, armoede of kledingstijl, leveren geen discriminatieaspect op. Ook het uitschelden of negatief wegzetten van iemand als 'NSB'er', 'SS'er' of 'nazi' levert in beginsel geen discriminatieaspect op.

7.2 Verdeling per parket

De meeste codis-feiten werden in behandeling genomen bij parket Amsterdam (68 feiten; 27% van het totaal). In Rotterdam stroomden 46 feiten in (18% van het totaal). Daarmee is het beeld van de parketten waar de meeste zaken instromen gelijk gebleven ten opzichte van 2019.

7.3 Discriminatiegronden

Net als bij de specifieke discriminatiefeiten, is ook bij de codis-feiten per feit geregistreerd op welke discriminatiegrond(en) het feit betrekking had. (Zie voor een uitleg over wat de discriminatiegronden zijn en hoe deze cijfers moeten worden geïnterpreteerd pagina 10 van dit rapport.) In deze paragraaf en de bijbehorende tabel is weergegeven hoe het aantal registraties van de verschillende discriminatiegronden verdeeld is en wat er is veranderd ten opzichte van de voorgaande jaren.

Ten overvloede wordt hier nogmaals benadrukt dat het aantal geregistreerde *gronden* niet gelijkstaat aan het aantal *feiten* dat betrekking had op een bepaalde discriminatiegrond. Een verdachte in één zaak, met één parketnummer, kan namelijk verdacht worden van meerdere feiten die zijn opgenomen in dit rapport en één strafbaar feit kan vervolgens weer betrekking hebben op meerdere discriminatiegronden.

Tabel 10 | Instroom codis-feiten per parket

Arrondissementsparket	2016	2017	2018	2019	2020
Amsterdam	72	60	77	55	68
Noord-Holland	19	9	9	5	4
Midden-Nederland	3	13	21	9	24
Noord-Nederland	51	27	41	18	10
Oost-Nederland	18	23	55	48	29
Den Haag	25	21	20	7	24
Rotterdam	21	17	40	46	46
Limburg	7	2	19	9	11
Oost-Brabant	10	8	11	9	15
Zeeland-West-Brabant	6	9	19	15	21
Totaal	**232**	**189**	**312**	**221**	**252**

Tabel 11 | Geregistreerde gronden bij codis-feiten

Gronden	2016	2017	2018	2019	2020
Ras	57%	48%	61%	59%	56%
Antisemitisme	1%	10%	6%	10%	9%
Godsdienst of levensovertuiging	4%	9%	9%	10%	4%
Hetero- of homoseksuele gerichtheid	9%	29%	16%	16%	29%
Geslacht	13%	1%	4%	1%	2%
Handicap	1%	1%	1%	1%	2%
Overige gronden	16%	2%	4%	2%	0%
Totaal	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**

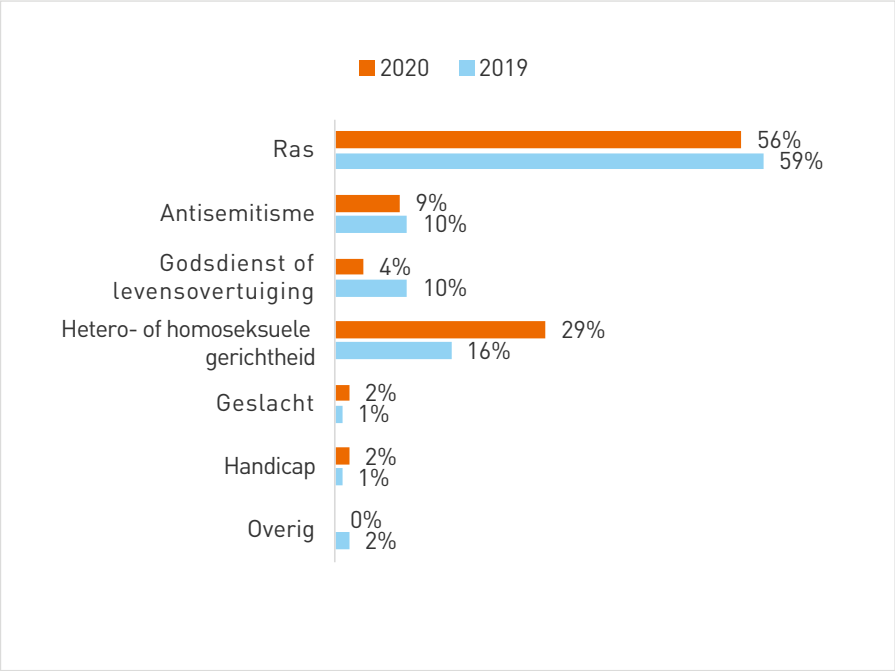
Meest geregistreerd

De grond *ras* werd in 2020 het meest geregistreerd bij de feiten die in 2020 instroomden bij het OM: 56% van het totaal aantal registraties. De grond *hetero- of homoseksuele gerichtheid* betrof 29% van het totaal aantal geregistreerde gronden. *Antisemitisme* werd in 9% van het totaal aantal gronden geregistreerd.

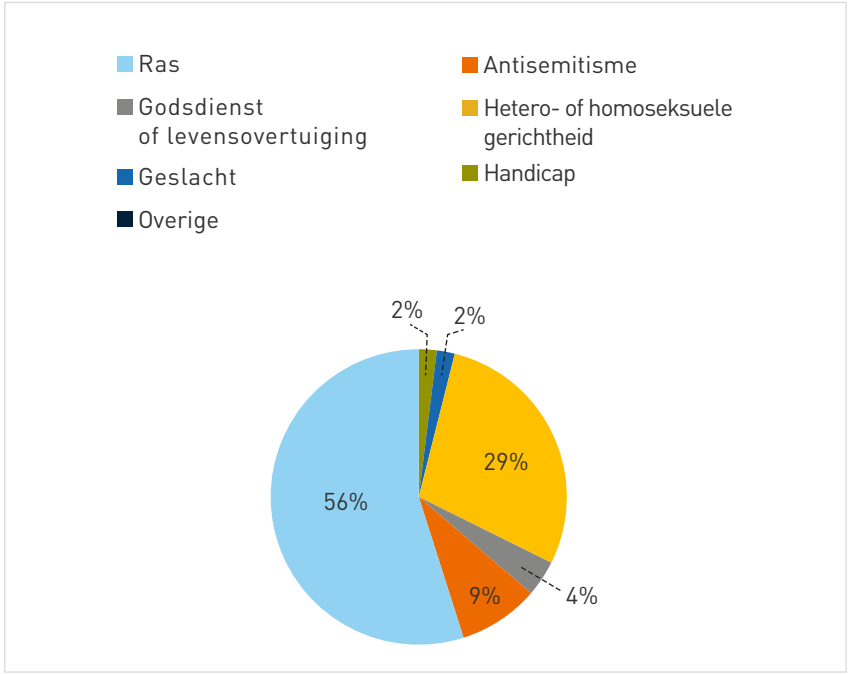
Opvallende verschuivingen

Ten opzichte van 2019 is het aantal registraties van de grond *hetero- of homoseksuele gerichtheid* in 2020 toegenomen; in 2019 was dit nog 16% van het totaal, in 2020 29%. Een andere verschuiving is dat het aantal registraties van de grond *godsdienst of levensovertuiging* is afgenomen ten opzichte van de andere gronden (van 10% van het totaal naar 4% van het totaal).

Figuur 4 | Geregistreerde gronden bij codis-feiten

Figuur 5 | Geregistreerde gronden bij codis-feiten

Tabel 12 | Uitsplitsing grond ras codis-feiten

Uitsplitsing Ras	2017	2018	2019	2020
Zwart / Afrikaans	26%	27%	21%	33%
Westers	1%	0%	3%	1%
Surinaams	0%	1%	0%	0%
Antilliaans	0%	0%	0%	1%
Turks	5%	6%	8%	5%
Marokkaans	5%	7%	5%	5%
Roma/Sinti	0%	0%	0%	0%
Andere afkomst algemeen	7%	14%	20%	12%
Overige	3%	5%	4%	0%
Totaal	**48%**	**61%**	**59%**	**56%**

EEN NEPBOM BIJ EEN JOODS RESTAURANT

In het portiek van een kosher restaurant was een kartonnen doos met het Heineken-logo geplaatst. Deze doos was verzwaard met een plantenkluit en er zaten elektronische onderdelen in, waardoor de indruk werd gewekt dat het om een bom ging. Het betreffende Amsterdamse restaurant is al vaker doelwit geweest van aanvallen. De man die de doos bij het restaurant had geplaatst, had ook op een acceptgiro van zijn buurvrouw bedreigende en discriminerende teksten geschreven. Het ging daarbij om teksten als: "[...] De Bitch Denk aan je zoon" en/of "Dood aan die Jodin [...]" en "Bitch kijk en pas goed op je woorden voor je levend verbrand vandaag of morgen krijg je spijt hoer" en "Afz. Adolf.2019". De meervoudige kamer veroordeelde de man voor het plaatsen van een nepbom (artikel 142a Sr) en voor bedreiging (artikel 285 Sr). Hij kreeg daarvoor een gevangenisstraf van 12 maanden opgelegd, waarvan 4 maanden voorwaardelijk. De rechtbank overwoog met betrekking tot het discriminatieaspect: "Alle feiten hebben een antisemitisch karakter. [slachtoffer A] is zelf niet joods, maar heeft zoals onder feit 3 is bewezenverklaard, wel een dreigbrief ontvangen met antisemitische uitlatingen. (...) De eigenaren van restaurant [naam restaurant] , de slachtoffers van de feiten die onder 1 en 2 bewezen zijn verklaard, zijn wel joods. Het restaurant is al meerdere malen doelwit geweest van bedreiging, vernieling en andere misdrijven. De impact die het plaatsen van deze bom op de slachtoffers heeft gehad, is enorm, zeker in het licht van deze eerdere incidenten. Dit blijkt ook uit de slachtofferverklaringen die ter zitting zijn voorgelezen. Daarnaast heeft dit feit ook grote impact gehad op de medewerkers van het restaurant, omwonenden en de hele joodse gemeenschap. De buurt werd afgesloten ten tijde van het onderzoek aan de nepbom, huizen werden ontruimd en joodse scholen hebben maatregelen genomen. De zaak trok landelijk en internationaal de aandacht. Verdachte heeft verklaard dat hij wist dat al eerder sprake was geweest van vernielingen bij het restaurant. De rechtbank gaat er van uit dat verdachte specifiek restaurant [naam restaurant] als doelwit heeft gekozen omdat het een joods restaurant is, en de eigenaren joods zijn. De rechtbank vindt dit schokkend en onaanvaardbaar." **Parketnummer: 13-130334-20**

Uitsplitsing ras

Ook bij de codis-feiten zijn sommige discriminatiegronden uitgesplitst, omdat onder die gronden verschillende groepen kunnen vallen. Uitsplitsing van de grond *ras* laat zien dat meer dan de helft van alle registraties van deze grond betrekking heeft op de subcategorie *antizwart racisme*; 33% van het totaal aantal geregistreerde gronden betrof deze subcategorie.

Onder de grond *ras* valt ook de categorie *andere afkomst algemeen*, die in 2020 12% van het totaal aantal gronden uitmaakte. Bij 2% van het totaal aantal gronden ging het om discriminatie gericht tegen mensen met een Aziatische achtergrond. Verder werden onder de grond *ras* de subcategorieën *Marokkanen* en *Turken* relatief het meest geregistreerd.

Uitsplitsing geslacht

Net als bij de specifieke feiten, is in 2020 ook bij de codis-feiten nader onderzocht hoeveel procent van de grond *geslacht* betrekking had op personen waarvan de genderidentiteit afwijkt van het geboortegeslacht. De subgrond *transgenders* werd in 2020 in 2% van het totaal aantal geregistreerde gronden geregistreerd. Onder de grond *geslacht* werden in 2020 geen andere feiten geregistreerd.

Uitsplitsing godsdienst en levensovertuiging

De grond *godsdienst of levensovertuiging* betrof voornamelijk discriminatie van moslims; dit is 3% van het totaal aantal geregistreerde gronden.

7.4 Verdeling per wetsartikel

Het leeuwendeel van de codis-feiten dat terechtkomt bij het OM bestaat uit beledigingen (169 feiten; 67%). In 2020 is de verhouding van het aantal beledigingen ten opzichte van andere strafbare feiten hoger dan voorgaande jaren.

Naast belediging zien we ook dat bedreiging ieder jaar vaak voorkomt. In 2020 was dit 27 keer (11%); zowel absoluut als relatief gezien iets minder dan in 2019. Ook het aantal mishandelingen, openlijke geweldplegingen en vernielingen nam af (respectievelijk 18, 10 en 3 registraties in 2020). Het aantal zware mishandelingen steeg daarentegen juist (van 1 naar 4). De meest in het oog springende stijging is het aantal feiten dat ziet op opruiing (14 in 2020 ten opzichte van 1 in 2019).

Tabel 13 | Instroom codis-feiten per wetsartikel

Artikel	Omschrijving delict	2016	2017	2018	2019	2020
131 Sr	Opruiing	13	4	4	1	14
138 Sr	Huisvredebreuk	1	0	2	0	0
139 Sr	Lokaalvredebreuk	0	0	2	0	0
141 Sr	Openlijke geweldpleging	4	17	28	17	10
142a/1 Sr	Valse bom	0	0	0	0	1
146 Sr	Storen van godsdienstige bijeenkomst	0	0	0	1	0
157/1 sr	Brandstichting	0	0	0	0	1
180 Sr	Wederspannigheid	1	0	3	0	0
184 Sr	Niet opvolgen ambtelijk bevel	0	0	1	0	0
261 Sr	Smaad	3	0	3	0	2
266 Sr	Eenvoudige belediging	150	117	132	130	169
267 Sr	Belediging van (onder meer) ambtenaren	0	3	0	1	0
284 Sr	Dwang	0	0	2	0	1
285 Sr	Bedreiging	32	19	55	32	27
285b Sr	Stalking	0	0	1	0	1
287 Sr	Doodslag	0	0	1	2	0
300 Sr	Mishandeling	12	11	44	23	18
302 Sr	Zware mishandeling	0	0	1	1	4
310 Sr	(Winkel)diefstal	0	0	8	0	0
318 Sr	Afdreiging	0	0	0	1	0
239/3 Sr	Schennis van de eerbaarheid	0	0	0	0	1
350 Sr	Vernieling	5	5	18	11	3
425 Sr	Ophitsen van een dier	0	0	1	0	0
47 Sr	Medeplegen	9	1	0	0	0
26 WWM	Wet wapens en munitie; voorhanden hebben	0	0	2	0	0
Overig	Alles wat niet in bovenstaande categorieën valt	2	12	4	1	0
Totaal		**232**	**189**	**312**	**221**	**252**

7.5 Codis-feiten: waar

Bij de analyse van de feiten was het mogelijk dat een discriminatiefeit in twee categorieën kon worden ondergebracht. In die gevallen is gekozen voor de categorie die het feit het meest nauwkeurig beschrijft. Hierdoor kan het aantal feiten in sommige categorieën lager liggen dan in werkelijkheid het geval was.

Als we kijken naar *waar* en tegen *wie* de codis-feiten die in 2020 plaatsvonden, dan zien we een vergelijkbaar beeld met de afgelopen jaren. Dit is overigens voor het eerst in 2017 geanalyseerd. Daarom is 2016 niet in deze tabel opgenomen.

Net als in de voorgaande jaren vond in 2020 het grootste gedeelte van de codis-feiten plaats op straat of in een openbare gelegenheid (82 feiten; 33%), of in de directe woonomgeving van het slachtoffer (74 feiten; 29%); daarbij betrof het voornamelijk burenruzies. Het aantal feiten in de categorie *Werk* is in 2020 licht gestegen ten opzichte van 2019. Hierbij gaat het in veel gevallen om particuliere beveiligers die tijdens hun werk discriminatoir werden beledigd. Tegen personen met een publieke functie, zoals boa's en politieagenten, was 11% van de codis-feiten gericht. Hoewel het aantal feiten dat gepleegd is op het internet (8%) iets hoger ligt dan in de voorgaande jaren, geldt nog steeds dat het bij online discriminatiefeiten voornamelijk de specifieke discriminatiefeiten betreft en in mindere mate de codis-feiten.

Tabel 14 | Waar vinden codis-feiten plaats

Waar	2017		2018		2019		2020	
Tegen personen met een publieke functie	12%	22	16%	51	10%	22	11%	27
Werk	5%	10	14%	43	7%	15	12%	30
School/Onderwijsinstelling	2%	3	2%	7	1%	2	1%	2
Sport	3%	5	1%	3	2%	4	1%	2
Horeca - uitsluiting aan deur	0%	0	0%	1	0%	0	0%	0
Horeca - algemeen	5%	9	2%	6	3%	7	3%	7
Woonomgeving	19%	35	22%	68	32%	71	29%	74
Straat/Openbare gelegenheid	46%	87	35%	109	38%	83	33%	82
Internet	8%	15	5%	15	5%	11	8%	19
Pers (media)	0%	0	1%	3	0%	0	2%	4
Overige	2%	3	2%	6	3%	6	2%	5
Totaal	**100%**	**189**	**100%**	**312**	**100%**	**221**	**100%**	**252**

BEVEILIGER BELAAGD

Een man wilde met ontbloot bovenlijf de Primark binnengaan, waar hij werd tegengehouden door een beveiliger. De beveiliger merkte dat de man onder invloed was van alcohol en ontzegde hem de toegang tot de zaak. De man werd boos op de beveiliger en begon hem uit te schelden. Hij riep onder meer: "You are a monkey" en "I don't like your skin color". De politierechter oordeelde dat de man zich schuldig had gemaakt aan eenvoudige belediging, en aan diefstal in een andere zaak. Aan de man werd een voorwaardelijke gevangenisstraf voor de duur van een week opgelegd. **Parketnummer: 09-207658-20**

BURENRUZIE

Twee mannen hadden gedurende langere tijd een conflict met hun buurman, die er problemen mee had dat zij homoseksueel zijn. Het gedrag van de buurman was voor hen aanleiding om te gaan verhuizen. Toen een van de mannen de laatste spullen uit de woning kwam ophalen, kreeg hij weer ruzie met de buurman en werd hij uitgescholden voor onder meer homo, graftak en pedofiel. Door het OM werd aan de buurman een strafbeschikking opgelegd, een geldboete van € 250 en een schadevergoeding van € 300. De buurman is tegen de beschikking in verzet gegaan, zodat de zaak aan de rechter is voorgelegd. De politierechter veroordeelde de man en legde dezelfde straf als het OM eerder door middel van een strafbeschikking had gedaan.

Parketnummer: 08-123671-20

IN HET OPENBAAR VERVOER

Vier vrienden, waarvan twee een stel vormen, stonden op station Leeuwarden op de trein te wachten. Het stel werd op het perron aangesproken en beetgepakt door twee mannen die onder invloed leken. Eenmaal in de trein, gingen de mannen tegenover het stel zitten. Het stel werd bang en ging op een andere plek zitten. De mannen gingen wederom bij het stel gaan zitten en begonnen dingen te zeggen als: "Vieze homo's", "Vieze kanker homo's", "Franeker is een homostad, moeten jullie niet uitstappen?". De beide mannen werden door de politierechter veroordeeld voor eenvoudige belediging en moesten een geldboete van € 500 betalen.

Parketnummers: 18-193139-20 en 18-193141-20

7.6 Achtergrond verdachten

In deze paragraaf worden gegevens over de achtergrond van de verdachte beschreven; bijvoorbeeld of de verdachte extreemrechts is, of het feit gepleegd heeft vanuit een geloofsovertuiging of politieke overtuiging. In 2017 is dit voor de codis-feiten voor het eerst geanalyseerd.

Ook hier konden sommige feiten worden ondergebracht in twee categorieën en is gekozen voor de categorie die het feit het meest nauwkeurig omschrijft, waardoor het aantal feiten in sommige categorieën lager ligt dan in werkelijkheid het geval is.

Net als de afgelopen jaren werden de meeste codis-feiten die in 2020 instroomden gepleegd door een verdachte van een westerse afkomst (155 feiten; 62%). In 2020 ging het in 18% van het aantal geregistreerde feiten om een verdachte in de categorie *Overige niet-westerse afkomst*; een stijging ten opzichte van 2019 en 2018, maar vergelijkbaar met 2017. Bij 10% van de codis-feiten was de verdachte van Marokkaanse afkomst. Dit is een stijging ten opzichte van 2019, maar vergelijkbaar met 2017 en 2018. In 2020 waren er ook twee codis-feiten met een opsporingsambtenaar als verdachte.

Tabel 15 | Achtergrond verdachten codis-feiten

Verdachte	2017		2018		2019		2020	
Extreemrechts	0%	0	0%	0	3%	6	0%	1
Vanuit godsdienst of levensovertuiging	2%	4	2%	5	0%	0	1%	3
Vanuit politieke overtuiging	3%	6	1%	2	0%	0	0%	0
Door opsporingsambtenaar	0%	0	0%	0	0%	0	1%	2
Surinaams	1%	2	4%	11	5%	12	1%	2
Antilliaans	3%	5	3%	8	1%	2	3%	8
Turks	4%	7	7%	22	0%	1	4%	9
Marokkaans	10%	18	5%	17	7%	16	10%	24
Overige niet-westerse afkomst	19%	35	15%	46	10%	22	18%	45
Westerse afkomst	56%	105	62%	193	70%	155	62%	155
Afkomst onbekend	0%	0	2%	5	1%	3	0%	1
Overige	1%	2	0%	0	2%	4	0%	1
Voetbal/sportsupporter	3%	5	1%	3	0%	0	0%	1
Totaal	**100%**	**189**	**100%**	**312**	**100%**	**221**	**100%**	**252**

BELEDIGING VANAF DE SPORTTRIBUNE

Op 5 september 2020 speelde MVV Maastricht thuis tegen SC Cambuur. Daarbij werd de aanvaller van de gastploeg, Issa Kallon, discriminatoir beledigd door een supporter van MVV Maastricht. De supporter was bij de ingang van de catacombe op de voetballer afgelopen en had vanaf de tribune met luide stem geroepen: "Zwarte aap, neger, zwarte piet". Het OM besloot na onderzoek om een OM-strafbeschikking aan de MVV-supporter op te leggen, vanwege eenvoudige belediging met een discriminatieaspect. De man moest een geldboete van € 350 betalen. In een persbericht werd de zaak door de officier van justitie toegelicht: "Het Openbaar Ministerie keurt dergelijk gedrag ten zeerste af. De uitlatingen zijn discriminerend en beledigend en horen absoluut niet thuis in de sport. De supporter ziet in dat zijn uitspraken racistisch zijn en heeft tijdens het verhoor zijn excuses aangeboden."
Parketnummer: 03-326506-20

BIJLAGE 1: DISCRIMINATIEARTIKELEN IN HET WETBOEK VAN STRAFRECHT

Artikel 137c

1 Hij die zich in het openbaar, mondeling of bij geschrift of afbeelding, opzettelijk beledigend uitlaat over een groep mensen wegens hun ras, hun godsdienst of levensovertuiging, hun hetero- of homoseksuele gerichtheid of hun lichamelijke, psychische of verstandelijke handicap, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar of geldboete van de derde categorie.

2 Indien het feit wordt gepleegd door een persoon die daarvan een beroep of gewoonte maakt of door twee of meer verenigde personen wordt gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren of geldboete van de vierde categorie opgelegd.

Artikel 137d

1 Hij die in het openbaar, mondeling of bij geschrift of afbeelding, aanzet tot haat tegen of discriminatie van mensen of gewelddadig optreden tegen persoon of goed van mensen wegens hun ras, hun godsdienst of levensovertuiging, hun geslacht, hun hetero- of homoseksuele gerichtheid of hun lichamelijke, psychische of verstandelijke handicap, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren of geldboete van de vierde categorie.

2 Indien het feit wordt gepleegd door een persoon die daarvan een beroep of gewoonte maakt of door twee of meer verenigde personen wordt gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren of geldboete van de vierde categorie opgelegd.

Artikel 137e

1 Hij die, anders dan ten behoeve van zakelijke berichtgeving

1°. een uitlating openbaar maakt die, naar hij weet of redelijkerwijs moet vermoeden, voor een groep mensen wegens hun ras, hun godsdienst of levensovertuiging, hun hetero- of homoseksuele gerichtheid of hun lichamelijke, psychische of verstandelijke handicap beledigend is, of aanzet tot haat tegen of discriminatie van mensen of gewelddadig optreden tegen persoon of goed van mensen wegens hun ras, hun godsdienst of levensovertuiging, hun geslacht, hun hetero- of homoseksuele gerichtheid of hun lichamelijke, psychische of verstandelijke handicap;

2°. een voorwerp waarin, naar hij weet of redelijkerwijs moet vermoeden, zulk een uitlating is vervat, aan iemand, anders dan op diens verzoek, doet toekomen, dan wel verspreidt of ter openbaarmaking van die uitlating of verspreiding in voorraad heeft;

2 Indien het feit wordt gepleegd door een persoon die daarvan een beroep of gewoonte maakt of door twee of meer verenigde personen wordt gevangenisstraf van ten hoogste een jaar of geldboete van de vierde categorie opgelegd.

Artikel 137f

Hij die deelneemt of geldelijke of andere stoffelijke steun verleent aan activiteiten gericht op discriminatie van mensen wegens hun ras, hun godsdienst, hun levensovertuiging, hun geslacht, hun hetero- of homoseksuele gerichtheid of hun lichamelijke, psychische of verstandelijke handicap, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie maanden of geldboete van de tweede categorie.

Artikel 137g

1 Hij die, in de uitoefening van een ambt, beroep of bedrijf personen opzettelijk discrimineert wegens hun ras, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden of geldboete van de derde categorie.

2 Indien het feit wordt gepleegd door een persoon die daarvan een gewoonte maakt of door twee of meer verenigde personen wordt gevangenisstraf van ten hoogste een jaar of geldboete van de vierde categorie opgelegd.

Artikel 429quater

1 Hij die in de uitoefening van een ambt, beroep of bedrijf personen discrimineert wegens hun ras, hun godsdienst, hun levensovertuiging, hun geslacht of hun hetero- of homoseksuele gerichtheid wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste twee maanden of geldboete van de derde categorie.

2 Met dezelfde straf wordt gestraft hij wiens handelen of nalaten in de uitoefening van een ambt, beroep of bedrijf zonder redelijke grond, ten doel heeft of ten gevolge kan hebben dat ten aanzien van personen met een lichamelijke, psychische of verstandelijke handicap de erkenning, het genot of de uitoefening op voet van gelijkheid van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden op politiek, economisch, sociaal of cultureel terrein of op andere terreinen van het maatschappelijk leven, wordt teniet gedaan of aangetast.

BIJLAGE 2: VERKLARENDE WOORDENLIJST

In dit rapport worden verschillende juridische termen gebruikt die hieronder worden toegelicht. Voor alle termen geldt dat deze worden beschreven zoals deze worden gebruikt in dit rapport. Het is mogelijk dat deze termen in een andere situatie een andere betekenis hebben.

Aangifte

Het bij de politie kenbaar maken van een (mogelijk) strafbaar feit, waarbij een aangifte tevens geldt als verzoek tot vervolging van het strafbare feit. Een aangifte van discriminatie leidt tot een opsporingsonderzoek.

Antidiscriminatievoorziening (ADV)

De Wet gemeentelijke antidiscriminatievoorzieningen (Wga) bepaalt sinds 2009 dat iedere gemeente haar inwoners toegang biedt tot een antidiscriminatievoorziening (ADV). Een ADV heeft twee wettelijke taken: onafhankelijke bijstand verlenen aan personen bij de afwikkeling van hun klachten betreffende onderscheid als bedoeld in een aantal wetten (waaronder artikel 90quater Sr) en de registratie van die klachten.

Antisemitisme

Antisemitisme is apart als grond opgenomen, omdat antisemitisme, wat in het strafrecht zoveel betekent als discriminatie van Joden, zowel het aspect ras als het aspect godsdienst kan behelzen. Onder de grond antisemitisme vallen uitlatingen waarmee Joden in diskrediet worden gebracht en hun waardigheid wordt aangetast. Uitlatingen over bijvoorbeeld (de politiek van) Israël zijn niet strafbaar, tenzij deze tevens discriminerende uitlatingen over Joden inhouden of discriminerende uitlatingen over Israëliërs wegens hun ras.

Codis-feit

Een afkorting voor 'commuun feit met een discriminatieaspect'

Commuun feit met een discriminatieaspect

Een strafbaar feit, niet zijnde een discriminatieartikel, waarbij (mogelijk) een discriminatieaspect een rol speelt. Het is niet noodzakelijk dat dit discriminatieaspect het motief is geweest. Het discriminatieaspect moet één van de discriminatiegronden van artikel 137c in het Wetboek van Strafrecht betreffen, of gelegen zijn in een genderidentiteit die niet past bij het geboortegeslacht

Discriminatieartikelen

Een wetsartikel in het Wetboek van Strafrecht dat specifiek discriminatie strafbaar stelt: namelijk artikel 137c, 137d, 137e, 137f, 137g en 429quater Sr.

Discriminatiefeit

Een (mogelijk) strafbaar feit op grond van één van de discriminatieartikelen in het Wetboek van Strafrecht.

Discriminatiegrond

Een grond voor discriminatie in de zin van de discriminatieartikelen in het Wetboek van Strafrecht: ras (afkomst, etniciteit, etnische of nationale afkomst), godsdienst of levensovertuiging, hetero- of homoseksuele gerichtheid, geslacht, lichamelijke, psychische of verstandelijke handicap.

Discriminatiezaak

In het kader van dit rapport: een proces-verbaal dat bij het OM is ingestroomd betreffende een persoon, verdacht van een feit waar mogelijk discriminatieaspecten aan zitten.

Discriminerende uitlating

Een uiting die mogelijk strafbaar is op grond van de discriminatieartikelen in het Wetboek van Strafrecht, of een uiting die mogelijk strafbaar is op grond van een ander strafrechtartikel en waarbij een discriminatieaspect een rol speelt.

Feit

Een (mogelijk) strafbaar feit.

Geslacht

De grond *geslacht* is niet opgenomen in artikel 137c Sr, maar wel in de artikelen 137d, 137e, 137f en 429quater Sr. Discriminatie wegens genderidentiteit, bijvoorbeeld tegen transpersonen, kan vallen onder de grond geslacht.

Godsdienst of levensovertuiging

Onder deze grond vallen in ieder geval alle bekende godsdiensten waarin een god centraal staat. Bij levensovertuiging moet het gaan om een fundamentele opvatting over het leven in al zijn facetten, om beginselen waarnaar men zijn leven inricht. Politieke opvattingen vallen hier niet onder, humanisme en atheïsme wel.

Handicap

Discriminatie op grond van lichamelijke, psychische of verstandelijke handicap is sinds 2006 strafbaar gesteld. Onder handicap valt dat wat in het normale maatschappelijke verkeer als handicap zal worden ervaren. Het moet gaan om voldoende objectiveerbare handicaps, om gebreken of stoornissen die iedereen redelijkerwijs als een handicap zal ervaren.

Homoseksuele gerichtheid

In de wettekst van artikel 137c, -d en -f Sr staat hetero- en homoseksuele gerichtheid genoemd als discriminatie-grond. Biseksualiteit staat als zodanig niet genoemd in de wet, maar kan worden beschouwd als een combinatie van homo- en heteroseksualiteit.

Ingestroomd feit

Zodra een strafdossier door de politie over wordt gegeven aan het OM, spreekt men van een bij het OM ingestroomd dossier. Dit rapport telt de ingestroomde specifieke discriminatie en codis-feiten uit deze ingestroomde dossiers.

LECD

Afkorting voor Landelijk Expertise Centrum Discriminatie.

Maatschappelijke classificatie Discriminatie

Bij het OM is het mogelijk om aan 'gewone' delicten, niet zijnde discriminatiedelicten, een classificatie te koppelen, om aan te geven dat er mogelijk een discriminatieaspect aan de zaak zit. De maatschappelijke classificatie discriminatie, kent zes verschillende categorieën: discriminatie ras, antisemitisme, seksuele gerichtheid, handicap, godsdienst/levensovertuiging en overig.

Melding van discriminatie

Alle keren dat een mogelijke discriminatie kenbaar wordt gemaakt aan een organisatie die op één of andere wijze discriminatie bestrijdt. Een melding kan gedaan zijn bij de politie, maar ook bij een antidiscriminatiebureau of een andere organisatie. Een melding bij de politie heeft in principe niet tot gevolg dat een opsporingsonderzoek wordt gestart, zoals gebruikelijk is na een aangifte, maar het kan wel.

OM

Afkorting voor Openbaar Ministerie.

OM-strafbeschikking

Een straf opgelegd door het OM, zonder tussenkomst van een rechter. De strafbeschikking kan worden ingezet bij een aantal veel voorkomende strafbare feiten. Het is in geval van een strafbeschikking niet mogelijk om een vrijheidsbenemende straf op te leggen.

Overige

De categorie *overige* is bedoeld voor feiten waarbij de discriminatiegrond (bij nader inzien) niet valt onder één van de hiervoor genoemde gronden.

Parketnummer

Het registratienummer van een dossier zodra dat dossier bij het OM is ingestroomd en ingeschreven.

Ras

Het woord ras is afkomstig uit het *Internationaal Verdrag inzake de Uitbanning van alle vormen van Rassendiscriminatie* (IVUR), het verdrag dat de aanleiding was voor de invoering van de discriminatieartikelen in hun huidige structuur in 1971. In navolging van dit verdrag is door de wetgever ook in de tekst van de discriminatieartikelen de term ras gebruikt, waarmee de wetgever voor wat betreft de uitleg van de term ras heeft aangesloten bij de uitleg zoals die wordt gegeven in het IVUR. Onder ras wordt volgens het

IVUR-verdrag in elk geval verstaan huidskleur, afkomst, en nationale of etnische afstamming.

De grond *ras* is uitgesplitst naar categorieën, om zo apart in kaart te brengen welke groepen in welke mate hierdoor geraakt worden. Door middel van deze uitsplitsing wordt getracht de aard en omvang van de ingestroomde discriminatiefeiten meer inzichtelijk te maken. De categorieën zijn *antizwart (Afrikaanse afkomst), Westerse afkomst, Surinamers, Antillianen, Turken, Marokkanen, Roma/Sinti, andere afkomst algemeen en overige*.

Bij (bekladdingen met) nationaalsocialistische symbolen, zoals hakenkruizen, is de interpretatie van de boodschap doorslaggevend voor de vraag in welke categorie deze worden geplaatst.